

Nefs Ve Muhalefet-i Nefs / Tasavvuf Bahçeleri Kitabından

NEFS

Lûgatta, beden ve ruh; ve birşeyin varlığı, aynı, mânâlarına gelir. Tasavvuf ıstılahında(teriminde) ise, nefsten, kulun çirkin vasıfları ve kötü ahlâkı kastedilir.

Bu vasıfların bir kısmı, Şeriat emirlerine karşı gelmek, onlara aykırı davranmak gibi, kulun kendi kazancıyla olan şeylerdir. Bu kısmı da kulun, kötü ahlâkı, çirkin huylarıdır ki, bunlar, kınanmış vasıflar olarak bulunur. Bu kısım, sıkı bir gayret ve mücahede, aralıksız bir çalışmayla yok edilebilir ve Allah'ın lûtfuyla bunların yerine, iyi, güzel ahlâk ve yüksek vasıflar kazanılabilir.

İşte, "onların kötülüklerini Allah iyiliklere tebdil eder" meâlindeki ilâhî ifade buna işarettir.

Birinci kısım: Şeriatte tahrimî ve tenzihî bir nehy ile yasaklanmış olan zina, şarap ve benzeri şeylerdir ki, bunlar fıkıh kitaplarında anlatılmıştır.

İkinci kısım: kötü ve düşük ahlâk olan, kibir "nahvet-böbürlenme", gazap, "hıkd-gizli düşmanlık", haset ve benzerleridir ki, bunlar tasavvuf ve ahlâk kitaplarında genişçe anlatılmıştır.

Nefsin düşmanlıklarından en şiddetlisi, ileri gelmek ve imtiyazlı olmak gibi hususlarda kendinde bir hak ve ehliyet bulunduğunu kabul etmektir. Bu da kemâle ermemiş zatların eliyle bu yola girenlerde çokça görülür.

Nefsin, kötü ve çirkin ahlâka yuva olmak üzere insan kalıbına verilmiş lâtif bir şey olması da muhtemeldir. Ruhun, yüksek ve iyi ahlâkın merkezi olmak üzere, insana verilmiş şerefli bir

"latife" olması gibi...

Bu şekilde ruh ve nefis, her ikisi, insanda bir araya gelebilir. Göz görme, kulak işitme, burun koklama, ağız tatma mahalli olması ve bunların her biri diğerinden başka olmamakla beraber, "işitici, görücü, tadıcı, koklayıcı" olarak, hepsinin bir insanda toplanmış olması gibi; iyi-güzel vasıfların mahalli olan ruhla, kötü-çirkin vasıfların mahalli olan nefis de insanda birleşmiş ve insan bunlarla insan olmuştur.

Nefs-i emmâre ve nefis-i levvâme bu ikinci kısımdandır.

*

MUHALEFET-İ NEFS

Allah, "nefsi, boş isteklerden neheytti" meâlindeki âyette işaret buyurduğu üzere, Rabb'inden korkan ve başıboş isteklerine uymamakla nefse karşı gelen kullarını cennet makamıyla müjdelemiştir.

Derin bir şefkat örneği Peygamber'in "ümmetim adına en fazla korktuğum şey, nefslerinin hevâlarına uymalarıdır" meâlindeki sözleri bunu ifade eder. Zira nefsin hevâsına uymak, insanı Hak'tan alıkor ve uzaklaştırır.

Nefs ve onun isteklerine karşı çıkmak, ibadetin başı ve esasıdır. "Nefsin karanlığında yıldızlar doğan kimsenin ufkundan, ilâhî dostluk güneşi guruba çekilir." denmiştir. Nefsâni isteklere meyl, Rabbâni dostluk ve huzura mânidir.

Bu yola yeni girenin, nefsinden razı ve hoşnut olması, nasıl makul ve doğru olur ki, Hazret-i Yusuf, o üstün makama yükseldiği halde, "ben nefsimi temize çıkaramıyorum. Çünkü nefis gerçekten kötülüğü şiddetle emreder" buyurmuştur! Bu kelâm, -Zeliha'nın da olsa – nefsin emmârelik vasfını ispata, kâfidir.

Bu üstün irfan yoluna girenlerin her an ortada olan kötülüklerden ve iki cihanın da kaybına sebep olacak tehlikeli

şeylerden kaçınmaları ve uyanık olmaları, selim akıl sahiplerince yegâne makbul yol ve biricik kurtuluş istikâmetidir.

"Hikem'i Atâiyye" sahibinin, nefsin tuzaklarından bahseden bir eseri vardır. Orada der ki, "Nefs, edep aykırılığına mâhkûm ve kul da edepli olmaya memurdur. Nefsin seciyesi gereği, sürekli sahibini isyan ve muhalefet meydanına çekme isteğine karşı, kul da onu, kötü isteklerinden döndürmeye ve yıldırmaya cehdeder. Onun için, nefsin yularını salan kimse, onun kötülüklerine ortak olmuş olur."

Şehadet / Efendi Hazretlerinin Rabıta-ı Şerife Kitabından

Üstadın, Esseyyid Abdulhakim Arvasi hazretlerinin kaleme aldığı Rabıta-i Şerife kitabının, yeni iman gençliğinin anlaması için sadeleştirdiği kitaptan alıntıdır. Kitabın Parçalar adlı bölümünde ki bazı yazılardan başlıklardan iktibas edilmiştir. (Parçalar, Efendi Hazretlerinin ders, takrir ve mektuplarından.)

--

ŞEHADET

Dini işlerde bid'atlerin türemesi öyle bir fitnedir ki, zararı bütün mahlukları sarar. Bunlardan biri de cihad ve gazada gevşeklik ve tembelliktir. Burada bir nükte vardır ki, münafıklığın alemeti olmaya kadar gider. O da şehitlik nimetinden kaçınmak... Şehitlik, İslamın kuvvet bulması yolunda can vermektir. Her mümin fert, bu yüksek makamı kalb ve zevk yoliyle benimsemeye, istemeye memurdur. Bu sır icabı olarak

Resul ve nebilerin birçoğu, sahabiler ekserisi ve Peygamber evladının hepsi şehadeti arzulamış ve o yolda ruhlarını teslim etmişlerdir.

Bir kişinin sebep olduğu fitne dolayısıyla bütün mahlukların zarar görmesi karşısında kalblere bir vehim düşebilir. Bu hususta Allah, İlahi ukubetinin pek şiddetli olduğunu bildiriyor. Çünkü İlahi rızasına aykırı bir şeyin zuhurunda cezanın nasıl geleceğini takdir, ancak kendi zatına aittir. İlahi adet gereğindedir ki, ceza umumi olarak gelir. Sebep olanlara, başlangıcı dünyada olarak ceza, sebep olmayarak mazur görülecek olanlara da, fitnenin doğuş ve yayılışına mani olamayarak yalnız kalble karşı durdukları için şehitlik nasip eder.

Cennet – Cehennem Ehli / Efendi Hazretleri'nin Rabıta- ı Şerife Kitabından

Üstadın, Esseyyid Abdulhakim Arvasi hazretlerinin kaleme aldığı Rabıta-i Şerife kitabının, yeni iman gençliğinin anlaması için sadeleştirdiği kitaptan alıntıdır. Kitabın Parçalar adlı bölümünde ki bazı yazılardan başlıktan iktibas edilmiştir. (Parçalar, Efendi Hazretlerinin ders, takrir ve mektuplarından.)

CENNET – CEHENNEM EHLİ

Cennet ve cehennem ehli kimlerdir? Cennet ehli şunlardır ki, kalbinin en iç noktasında, Allah razı olduğu şeyleri sevmek keyfiyeti vardır. Hatta bu insan fiil ve hareket bakımından düşüncesine aykırı işler yapsa bile...

Böyle kimselerin muhasebesini, Mahşer günü Allah görür ve öbür insanlar bu gibilerin arasına perde çeker. Muhasebeden sonra de meleklerle bu kullarını cennete koymalarını emreder.

Melekler, Allaha:

–Yarabbi, derler; biz bu kullarında cennetlik olmaya layık, iyi bir iş göremedik. Dünyadaki bütün fiil ve hareketleri şeriate aykırıydı. Onlara cenneti ihsan etmendeki hikmet nedir?

Allah cevap verir:

–Meleklerim! Gerçi dedikleriniz doğrudur; lakin onların kalbinde benim sevgim yer tutmuştu. Beni sevdikleri gibi, sevdiklerimi de sever ve sevmediklerimi sevmezlerdi. Cennetimi bu yüzden ihsan ediyorum.

Cehennem ehli ise bunların aksidir. Kalblerinde İlahi sevginin zıddı bir kalabalık, bir kasvet, bir buğz ve adavet vardır. Hatta bunlar, zahirleri bakımından iyi işler ve şeriat ölçüleri çerçevesinde hareket etmiş olsalar bile... Başlangıçta böylelerinin kendilerince de bilinmeyen bir ruhi halleri, ölüm döşeginde, son nefeslerini verecek zamandan biraz önce birdenbire zuhur eder; ve İlahi rızaya bağlı amellerden birinin aleyhinde veya Allahın buğuz ettiği işlerden birinin lehinde bir fikre, yani küfre yol açar ve sahibini ebediyyen cehennemlik kılar. (Demek ki, işin başı kalbde...)

Böyle olmakla beraber, Şeriatın zahirine bağlı amel, insanın dış görünüşünde ve yüzünde bir nuraniyet doğurur, bu nuraniyet zamanla kalbe akseder. Zaten müminin kalbinde nuraniyet bülüğ zamanında kemal halindeyken, sonraları emirlerinin yapılmaması ve yasakların yapılması ve bu gidişin devam etmesi neticesinde nuraniyet yavaş yavaş kararmaya başlar. Eğer bu karanlık, amele ait işlerin bırakılması ve sadece günah fiillere dalınması neticesinde meydana gelmişse, tövbe ve istiğfar ile hemen kalkar ve asli nuraniyet hali avdet eder; fakat yine bu karanlık, iman, yani itikada aid herhangi bir farzdan şüphe ve onu inkara varan kalbi bir fiilden doğmuşsa, sonradan dönülmüş

olsa bile kalbde bırakacağı zulmetin izale edilebilmesi (yok etmek, gidermek) pek güç olur ve ancak iksir kuvvetinde bir veli nazariyle kurtuluş gerçekleşebilir.

Zaten peygamberlik hikmetlerinden birisi de, mümin kablerinde bir yumuşaklık, yufkalık meydana getirerek ilahi sevgiye zemin açmaktır.

İyi ve kötü fiiller, emin olmayan delaletlerdendir. Sahiplerinin cennet veya cehennem ehli olmalarında <<hucet – senet>> teşkil edemezler.. Bu nokta, keşif yoluyla de bilinemez.

Abdülhakim Arvasi Hazretlerinin İmzaları / Bir İslâm Âliminin İmzası...

orjinali:

Merkez-i daire-i iflas ve bi nevai,
Serşar-ı sahba-i hodkami ve na aşinai;
Es-Seyyid Abdül Hakim Arvasi
(kaddesellahu esrarahül Aziz)

türkçesi:

İflas Dairesinin Merkezi ve bir şeyi olmayan,
Egoistlik Şarabıyla dopdolu ve bir şeyi bilmeyen
Es-Seyyid Abdül Hakim Arvasi
(Kaddesellahu esrarahül Aziz)

Efendi Hazretlerinden Bir Üniversiteliye Cevap

BİR ÜNİVERSİTELİYE CEVAP

Abdülhakîm efendinin, İstanbulda, Sultân Selîm Câmî-i şerîfi bahçesindeki, (Medrese-tül-mütehassısîn)de tesavvuf müderrisi [Yani, ilâhiyyât fakültesinde, tesavvuf kürsüsü, ordinaryüs profesörü] iken, bir üniversitelinin süâline karşı, yazmış olduğu mektûbu, kelimelerini sadeleştirerek, aşağıya yazıyoruz:

Bütün kuvvetinizle, Allahü teâlânın kudreti sahasından dışarı çıkabilerseniz, çıkınız! Fakat, çıkamazsınız. Bu sahanın dışı, adem diyârıdır. O adem [yani yokluk] diyârı da, Onun kudreti içindedir.

Bir sırası düşerek, İbrahim-i Edhemden “kuddise sirruh”, birisi nasîhat istedi. Buyurdu ki, altı şeyi kabul edersen, hiçbir işin sana zarar vermez. O altı şey şudur:

1 – Günah yapacağın zaman, Onun rızkını yeme! Rızkını yiyip de, Ona isyan etmek, doğru olur mu?

2 – Ona âsî olmak istersen, Onun mülkünden çık! Mülkünde olup da, Ona isyan etmek, lâıyk olur mu?

3 – Ona isyan etmek istersen, gördüğü yerde günah yapma! Görmediği bir yerde yap! Onun mülkünde olup, rızkını yiyip, gördüğü yerde günah yapmak, uygun değildir.

4 – Can alıcı melek, rûhunu almaya geldiği zaman, tevbe edinceye kadar izin iste! O meleği kovamazsın. Kudretin var iken, o gelmeden önce tevbe et! O da, bu saattir. Zîrâ, Melek-ül-mevt, ânî gelir.

5 – Mezârda, Münker ve Nekîr isimindeki iki melek, süâl için geldikleri vakit, onları kov, seni imtihân etmesinler! Soran

kimse dedi ki, (Buna imkân yoktur). Şeyh buyurdu ki, (Öyle ise, şimdiden onlara cevap hazırla!)

6 – Kıyâmet günü Allahü teâlâ (Günâhı olanlar, Cehenneme gitsin!) diye emredince, ben gitmem de! Soran kimse dedi ki, (Bu sözümü dinlemezler). Bunun üzerine, o kimse, tevbe etti ve ölünceye kadar, tevbesinden vazgeçmedi. Evliyânın sözünde, rabbânî te'sîr vardır.

İbrahim-i Edhemden “kuddise sirruh” sordular ki, Allahü teâlâ, (Ey kullarım! Benden isteyiniz! Kabul ederim, veririm) buyuruyor. Halbuki, istiyoruz, vermiyor? Cevap buyurdu ki, Allahü teâlâyı çağırırsınız, Ona itaat etmezsiniz. Peygamberini “sallallahü aleyhi ve sellem” tanırırsınız, Ona uymazsınız. Kur'ân-ı kerîmi okursunuz, gösterdiği yolda gitmezsiniz. Cenâb-ı Hakkın ni'metlerinden faydalanırsınız, Ona şükür etmezsiniz. Cennetin, ibadet edenler için olduğunu bilirsiniz, hazırlıkta bulunmazsınız. Cehennemi, âsîler için yarattığını bilirsiniz, Ondan sakınmazsınız. Babalarınızın, dedelerinizin ne olduklarını görür, ibret almazsınız. Ayıbınıza bakmayıp, başkalarının ayıplarını araştırırsınız. Böyle olan kimseler, üzerlerine taş yağmadığına, yere batmadıklarına, gökten ateş yağmadığına şükretsün! Daha ne isterler? Düâlarının netîcesi, yalnız bu olursa, yetmez mi?

[Allahü teâlâ, Mü'min sûresinin altmışıncı âyetinde, (Düa ediniz, kabul ederim), isteyiniz, veririm buyuruyor. Düânın kabul olması için, beş şart vardır: Düâ edenin müslüman olması, Ehl-i sünnet itikadında olması, harâm işlemekten, bilhassa harâm yimekten, içmekten sakınması, farzları yapması, bilhassa beş vakit namaz kılması, Ramezân oruçlarını tutması, zekât vermesi, Allahü teâlâdan istediği şeyin sebebini öğrenip, bunu araması lâzımdır. Allahü teâlâ, herşeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Birşey istenince, o şeyin sebebini gönderir ve bu sebebe te'sîr ihsân eder. İnsan bu sebebi kullanıp, o şeye kavuşur. Evliyasının hatırı için, adetini bozarak, bunlar düa edince veya Evliyayı kirâm vesîle edilerek düa edilince, bunlara (Kerâmet) olarak, sebebe hacet kalmadan,

doğruca istenileni verir.]

Siz, adem diyârından, bu varlık alemine, kendiliğinizden gelmediğiniz gibi, oraya, kendiniz gidemezsiniz. Gördüğünüz gözler, işitdiğiniz kulaklar, duygu edindiğiniz organlar, düşündüğünüz zekâlar, kullandığınız eller ve ayaklar, geçeceğiniz bütün yollar, girip çıktığınız bütün mahaller, hulâsa, ruh ve cesedinize bağlı bütün aletler, sistemler, hepsi ve hepsi, Allahü teâlânın mülk ve mahlûkudur. Siz Ondan hiçbir şey gasb edemez, mülk edinemezsiniz! O, hayy ve kayyûmdur. Yani, görür, bilir, işitir ve her var olan şeyi, her ân varlıkta durdurmaktadır. Hepsinin idaresinden, hallerinden bir ân gâfil olmaz. Mülkünü kimseye çaldırmaz. Emirlerine uymayanların cezasını vermekten de, âciz kalmaz. Meselâ, Ayda, Merihde ve diğer yıldızlarda insan olmadığı gibi, bu Erd küresinde de bulunmasaydı, birşey lâzım gelmezdi. Bundan dolayı, büyüklüğünden birşey eksilmezdi.

Hadîs-i kudsîde buyuruyor ki, (Önce gelenleriniz, sonra gelenleriniz; küçüğünüz, büyüğünüz; dirileriniz, ölüleriniz; insanlarınız, cinleriniz; en müttekî, itaatli kulum gibi olsanız, büyüklüğüm artmaz. Aksine olarak, hepiniz, bana karşı duran, Peygamberlerimi “aleyhimüsselâm” aşağı gören, düşmanım gibi olsanız, uluhiyyetimden bir şey eksilmez. Allahü teâlâ, sizden ganîdir, Ona hiçbiriniz lâzım değildir. Siz ise, var olmanız için ve varlıkta kalabilmeniz için ve her şeyinizle, hep Ona muhtaçsınız).

Güneşten ziyâ ve harâret gönderiyor. Aydan ışık dalgaları aks ettiriyor. Siyâh topraktan, tatlı renkli, hoş kokulu nice çiçekler, güzel yüzler yaratıyor. Rüzgârdan gönüllere ferahlık veren nefesler döküyor. Birçok senelik uzaklıktaki yıldızlardan, şu çıktığınız, sonunda gömüleceğiniz topraklara nûrlar yağdırıyor. Zerrelere nice nice titreşimlerle te'sîrler uyandırıyor. [Bir taraftan, beğenmediğiniz, iğrendiğiniz pislilikleri, en küçük, en hakîr mahlûkları [mikroplar] vasıtası ile, toprağa çevirip, çiğnediğiniz bu toprakları bitki fabrikasında, vücûdünüz makinasının yapı taşı

olan, protein, yani yumurta akı maddesi haline döndürüyor. Bir taraftan da yine nebâtât fabrikasında, toprağın suyunu, havânın boğucu gazı ile birleştirecek ve içerisine, semâdan gönderdiği enerjiyi, kudreti depo ederek, nişastalı, şekerli maddeleri ve yağları, yani vücûdünüz makinesini işletecek kudret kaynağını yaratıyor.] Böylece, tarlalarda, çöllerde, dağlarda, derelerde, bitirdiği nebâtlarda ve yeryüzünde ve denizlerin dibinde gezdirdiği hayvanlarda, mi'delerimize gidecek, sizi besliyecek rızık, gıda hazırlıyor. Akciğerlerinizde kimyahaneler açarak, burada kanınızın zehrini ayırıp, yerine oksijen yakıcı maddesini sokuyor. Dimağlarınızda, fizik laboratuvarları açarak, burada his uzuvlarından, sinirlerden gelen haberler alınıp, demir taşına miknâtis kuvvetini yerleştirdiği gibi, beyninize yerleştirdiği akıl ve yüreğinize yerleştirdiği kalp kuvvetleri te'sîri ile, bir anda, çeşitli plânlar hazırlanıp, emirler, hareketler meydana getiriyor. Yüreğinizi çok karışık ve harika dediğiniz te'sîrlerle, geceli gündüzlü çalıştırıp, damarlarınızda kan nehrleri akıtıyor. Sinirlerinizde, akllarınızı şaşkırtan, nice nice yol şebekeleri dokuyor. Adalelerinizde sermâyeler gizliyor. Daha ve daha birçok hârikalarla, vücûdünüzü techîz ediyor, tamamlıyor. Hepsine fizik kanûnları, kimyâ reaksiyonları ve biyoloji olayları gibi isimler taktığınızı, bir nizâm ve âhenkle tesis ediyor, montaj yapıyor. Kuvvet merkezlerini içinize yerleştiriyor. Gereken tedbîrleri ruh ve şu'ûrunuza tersim ediyor. Zihin denilen bir hazîne, akıl namında bir mi'yâr, fikir dedikleri bir alet, irâde dediğiniz bir anahtar da ihsân ediyor. Her birini yerinde kullanabilmeniz için size tatlı, acı ihtârlar, işaretler, meyller, şehvetler de veriyor. Daha büyük bir ni'met olarak, sâdık ve emîn Resûllerle açıkca, ta'lîmât gönderiyor. Nihayet, vücûdünüz makinesini işletip ve tecribelerini gösterip, maksada göre kullanmanız ve istifâde etmeniz için elinize teslîm ediyor. Bütün bunları, size ve irâdenize ve yardımınıza muhtaç olduğundan değil, mahlûkları arasında size ayrı bir mevki', bir salâhiyyet vererek, mes'ut ve bahtiyâr olmanız için yapıyor. Ellerinizi, ayaklarınızı, kullanabildiğiniz her

uzvunuzu, arzûnuza bırakmayıp da, yüreğinizin atması, ciğerlerinizin şişmesi, kanlarınızın dolaşması gibi, sizden habersiz kullansaydı, her işinizde, zorla, refleks hareketleri ile, çolak el, kuru ayak ile yuvarlasaydı, her hareketiniz bir titreme, her kımıldamanız bir siğirme olsaydı, kendiliğimize ve emânetlere mâlik olduğunuzu iddia edebilir miydiniz? Sizi, cansızlar gibi, sade dış kuvvetler te'sîri ile veyâ hayvanlar gibi, yalnız dış ve iç kuvvetler ile akılsız, şu'ûrsuz hareket ettirse idi ve evlerinize taşıdığınız ni'metlerden, yük hayvanı gibi, ağzınıza bir lokma verseydi, onu alıp yiyebilecek miydiniz?

Doğmadan evvelki, doğduğunuz zamanki hâlinizi düşünüyor musunuz? Üzerinde yatıp kalktığınız, yiyip içtiğiniz, gezip dolaştığınız, gülüp oynadığınız, dertlerinize deva, korkulara, sıcağa, soğuğa, açlığa, susuzluğa, yırtıcı ve zehirli hayvanların ve düşmanların hücûmlarına karşı koyacak vâsıtaları bulduğunuz şu yer küresi yapılırken, taşları, toprakları hilkat fırınlarının ateşlerinde pişirilirken, suyu ve havâsı, kudret kimyâhânesinde inbiklerden çekilirken, siz nerede idiniz, ne içinde idiniz, hiç düşünüyor musunuz? Bugün, bizim dediğiniz karaların, denizlerden süzülüp ayrıldığı, dağların, derelerin, ovaların, tepelerin döşenildiği zemân, acaba nerede idiniz? Denizlerin acı suları, Hakkın kudreti ile buharlaşdırılarak, gökde bulutlar yapılırken, o bulutlardan yağın yağmurlar, [çakan şimşeklerin ve güneşden gelen kudret, enerji dalgalarının hâzırladığı gıdâ maddelerini,] yanmış, kurumuş toprakların zerrelere işletip, o maddeler, [ziyâ ve harâret şu'âları te'sîri ile] oynayıp titreşerek hayâtın hücrelerini yetiştirirken, nerede idiniz ve nasıldınız?

Bugün kendinize maymun tohumu derler, inanırsınız. Allah yaratır, yaşatır, öldürür, herşeyi 0 yapar derler inanmak istemezsiniz.

Ey insan! Acabâ sen nesen? Babanın damarlarında neydin? Bunak, örümcek kafalı, gerici diye hakâret ettiğin babana, vaktiyle damarları içinde sıkıntı verirdin. 0 zemân, seni oynatan kimdi

ve sen onu, niçin râhatsız ediyordun? O, istese idi, seni bir çöplüğe atabilirdi, fekat atmadı. Seni, bir emânet gibi sakladı. Bol bol besleneceğin bir gülşen serây-ı ismete tevdi' etdi ve nice zemân himâyene uğraşdı ise, sen niçin sıkıntılılarından babanı mes'ûl tutarak tahkîr ediyorsun da, ni'metlerinden ona ve yaratana bir şükr payı ayırmıyorsun? Sonra sen, emânetini niçin herkesin kirlettiği çöplüklere döküyorsun?

Etrâfın, arzû ve emellerine uyduğu zemân, herşeyi, aklınla, ilminle, fenninle, gücünle, kuvvetinle yaratarak yaptığına, bütün başarıları îcâd ettiğine inanıyorsun. Hakkın sana verdiği vazîfeyi unutuyor ve o yüksek me'mûrlukdan isti'fâ ediyor ve emânete sâhib çıkmağa kalkıyorsun. Kendini mâlik ve hâkim tanımak ve tanıtırmak istiyorsun. Öte taraftan, etrâfın, arzûlarına uymaz, dış kuvvetler seni mağlûb etmeğe başlarsa, o zemân da, kendinde hasret ve husrândan, acz ve yeisden başka birşey görmüyorsun. Hiçbir irâde ve ihtiyâra sâhib olmadığını, herşeyin cebr elinde esîr olduğunu ve varlığının, otomatik ve fekat zembereği kırık bir makina gibi olduğunu iddi'â ediyorsun. Kaderi bir (İlm-i mütekaddim) değil, bir (cebr-i mütehakkim) ma'nâsında anlıyorsun. Bunu söylerken, ağzının, gramofon gibi olmadığını da, sezmez değilsin.

Sofrana, sevdiğin yemekler gelmediği zemân eline geçirebileceğin kuru ekmeği yimekle, yimeyip açlıktan ölmek arasında hür ve serbest bulunduğun ve kuru lokmalar, ağzına zorla tıkılmadığı hâlde, elini, dilini uzatır, onları yirsin. Hem yirsin, hem de birşey yapmadığına hükm edersin. Düşünmezsin ki, elin ve ağzın, yine arzûnla oynamış ve bu oynayış bir sıtma, bir titreme olmamışdır. Fekat, böyle mecbûr olduğun zemânlarında bile, irâdene mâlik olduğun hâlde, seni âciz bırakan, hâricî kuvvetler karşısında kendini mecbûr, esîr, hâsılı bir hiç bilirsin.

Yâhû! İşin yolunda, muvaffakıyyet ve muzafferıyyet yanında olunca (Hep), işlerin aksi, ters olduğu zemânında ise, kaderin

cebri altında oyuncak bir (Hiç) diye iddi'â ettiğin o sen, bunlardan hangisisin? Hep misin, hiç misin?

Ey Âdem oğlu! Ey noksanlık ve taşkınlık içinde yüzen insan! Siz, ne hepsiniz, ne de hiçsiniz! Her hâlde ikisi arası bir şeysiniz. Evet siz, îcâd etmekden, herşeye hâkim ve gâlib olmakdan, şübhesiz uzaksınız. Fekat, inkâr olunamayan bir hürriyyet ve ihtiyârınız, sizi hâkim kılan, bir arzû ve seçim hakkınız vardır. Siz, eşi ortağı bulunmıyan bir hâkim ve mutlak, başlı başına bir mâlik olan, Hak teâlânın emri altında, ayrı ayrı ve müşterek vazîfeler alan, birer me'mûrsunuz! Onun koyduğu ahkâm ve nizâm ile, Onun ta'yîn ettiği mevki'leriniz ve halk edip emânet olarak verdiği salâhiyyet ve vâsıtalarınız nisbetinde vazîfe yaparsınız. Âmir ancak O, hâkim yalnız O, mâlik yine Odur. Ondan başka âmir, Ona benzer hâkim, Ona ortak mâlik yoktur. Sizin o kadar benimseyerek, hevesle atıldığınız maksadlar, gâyeler, giriştiğiniz mücâdeleler, sarf ettiğiniz gayretler, duyduğunuz iftiharlar, kazandığınız başarılar, Onun için olmadıkça, hep yalan, hep boşdur. O hâlde kalblerinizde, niçin yalana yer veriyorsunuz da, şirkilere sapıyorsunuz? Niçin, eşsiz hâkim olan, Hak teâlânın emrlerine uymuyor, Onu ma'bûd tanımıyorsunuz da, binlerce, hâyal olan, ma'bûdlar arkasında koşuyor, hepiniz sıkıntılar içinde boğuluyorsunuz? Her neye koşuyorsanız, sizi sürükleyen bir emel, bir ihtiyâr, bir îmân değil midir? Niçin o emeli Hakdan başkasında arıyorsunuz? Niçin, o îmânı Hakka tahsîs etmiyor, o ihtiyârı bu îmâna ve îmânın netîcesi olan amellere sarf etmiyorsunuz?

Hak teâlânın hâkimliğini tanıdığınız, emâneti ve emniyeti bozmayarak çalıştığınız zemân, birbirinizi ne kadar sevecek, ne kadar bağlı kardeşler olacaksınız. Sizin o kardeşliğinizden, Allahın merhameti, neler yaratacaktır. Kavuşduğunuz her ni'met, hep Hakka îmânın hâsıl ettiği kardeşliğin netîcesi ve Allahü teâlânın merhameti ve ihsânıdır. Gördüğünüz her musîbet ve felâket de, hep kızgınlığın, nefretin ve düşmanlığın netîcesidir. Bunlar ise,

hakki tanımamanın, zulm ve haksızlık etmenin cezâsıdır. Bu da, hukûku kendiniz kurmağa kalkışmanın, Hak teâlâ ile yarış edebilecek şerîklere tâbi' olmanın, hâsılı, hâlis tevhid ile, yalnız Hak teâlâyâ îmân etmemenin netîcesidir.

Hulâsa, insanlığı kaplayan sıkıntıların birinci sebebi, Hakka karşı şirk ve müşriklikdir. İlm ve fen, ilerlediği hâlde, insanlığın ufklarını sarmış olan fesâd karanlığı, hep şirkin, îmânsızlığın, vahdetsizliğin ve sevişmezliğin netîcesidir. Beşeriyet ne kadar uğraşırsa uğraşsın, sevip sevilmedikçe, ızdırâb ve felâketden kurtulamaz. Hakki tanımadıkça, Hakki sevmedikçe, Hak teâlâyı hâkim bilip, Ona kulluk etmedikçe, insanlar, birbiri ile sevişemez. Hakdan ve Hak yolundan başka her ne düşünülse, hepsi ayrılık ve perîşanlık yoludur. Görmez misiniz, câmi'e gidenler sevişir, meyhâneye gidenler döğüşür.

Hak teâlâdan başka herneye gönül verseniz, herneye tapınsanız, hepsinin zıddı, mukâbili vardır. Bunların hepsi de, Hakkın kudreti ve irâdesi altındadır. Şerîki, nazîri, misli, zıddı, mukâbili olmayan, yegâne hâkim, ancak Hak teâlâdır ve ancak Onun mukâbili bâtıldır, yanlıştır ve varlığı mümkün olmıyan bir yoklukdur.

Hak teâlâdan başka, herneye tâbi' olur, herneye tapınır, Onun yerine, herneyi sever ve hakîkî hâkim tanırırsanız, biliniz ki, onlar da sizinle berâber yanacaktır.

Merkez-i dâire-i iflâs ve bî nevâî

Ser şâr-ı sahbây-ı hodgâmî ve nâ âşinâî

Esseyyid Abdülhakîm efendi

Hûş Der Dem / Nakşî İstılahlarından – Efendi Hazretleri'nin Tasavvuf Bahçeleri Kitabından

HÛŞ DER DEM

Sâlikin, her nefesini şuur halinde ve uyanık olarak alması... İnsanın nefesleri “he” sesi ile girip çıkıyor... Bu “he”, “hüviyet”in, “he”sine işarettir. Demek ki, insan, her nefeste zikredicidir; ancak bunun mânâsı ve şuurundan gafil olduğu için bu zikirden sayılmaz ve zikrin faydasını temin etmez. Böylesi zikir, uykudaki konuşmaya benzer. Uyuyanın, uykusunda konuştukları, nasıl, mânâsını düşünmekten uzak olduğu için, hiç bir kıymet ifade etmezse; zikir de şuur halinde olmadıkça itibardan düşüktür.

Bu yola girmekten murad, her nefeste gerçek İhsan sahibi Allah'ın Zât'ına işaret edici teneffüsü “he”yi, mânâsını sürekli hatırdan tutarak teneffüs etmektir. Bu yola giren, bilhassa içten gelen nefesinde huzur ve şuur halini korumalı, asla gaflete yol vermemelidir. Bir nefesten diğerine geçiş, gafletle değil, huzurla olmalı ve nefesler, Allah'ı hatırlamaktan bir an bile uzak olmamalıdır. Bu yolda nefesi muhafaza ve ona riâyet etmeyi pek mühim saymışlar ve nefeste şuur halini muhafaza etmeyi de kayıp bilmişlerdir. Bahâüddin Hazretleri buyurdular: “- Allah'a varış yolunda işin aslı, nefes üzerindedir. Bütün himmet ve gayreti, nefesi muhafazaya; ve her nefesi de huzura hasretmek gerektir. Nefesin giriş – çıkış ânı ve iki nefes arası, sakın ha gafletle geçirilmesin!...”

Necmüddin Kübrâ, “Fevâtiḥ'ül-Cemâl” adlı risalesinde şöyle buyurur:

“-Zikrullah ki, teneffüs eden bütün canlıların zarurî nefesleridir. Nefesin girip çıkmasında Allah'ın gayb haline ve hüviyetine işaret eden ve her teneffüs eden canlının, nefes alış verişinde ses halinde teşekkül eden “ha” harfi; ister huzur ehli olan insanlar gibi, mânâsı bilinerek, şuurlu olsun; ister gafil insanlar ve sair hayvanlarda olduğu gibi şurursuz olsun, yine de, her alınan ve her verilen nefeste sürer gider.

“Allah” lafzındaki son harf olan “ha” da bu “ha”dır. Kelimenin başındaki “Al” eki, tarif için olan, “eliflâm” ekidir. Yine kelimedede, “Iâm” harfinin şeddeli oluşu, tazimi mübalâğalı kılmak içindir. İşte “Allah” isminin hakikati olan “h”, nefeslerde sürüp giden ve O'nun ismine işaret eden o “h”dir ki, onsuz hiç bir şey hayata hak kazanamaz.

Akıllı talip odur ki, Hakk'ı bildiği nisbette, bu harf-i şerifi teneffüs ederken, O'nun İlâhî Zât'ın hüviyetini de düşünmüş olsun ve her nefes alıp verişinde o yolu takip ederek, huzura varma, yani Allah'la olma gayesine erişinceye kadar şuurunda o Zât'ın hüviyetini muhafazaya gayret göstere ki, bu nisbet, zahmetsiz olarak onun gönlüne yerleşmiş, onun tek düşüncesi olmuş olsun; öyle ki, artık o nisbeti, külfetsiz olarak gönlünden çıkarmaya muktedir olmasın.

Tasavvuf ıstılahında hüviyet, “lâ taayyün – belirsizlik” itibariyle Hakk'ın Zât'ından ibarettir. O derecede belirsizlik ki, “hüviyet” ifadesi, hüviyet tabiriyle bile kayıtlı değil... Bu mertebede O'na hiçbir ilim ve İdrâk yanaşamaz; bu itibarla O, “Mutlak Meçhûl”dür.

Tasavvuf Bahçeleri kitabından

Tasavvuf Nedir? – Manası Ve Başlangıcı / Efendi Hazretleri'nin Tasavvuf Bahçeleri Kitabından

Aşağıdaki metin, Esseyid Abdülhakim Arvasi Hazretleri tarafından kaleme alınan ve üstad tarafından sadeleştirilen, Tasavvuf Bahçeleri isimli eserin giriş kısmıdır ve tasavvufun kelime manası, terim anlamı ve doğuşu hakkında aydınlatıcı malumat ihtiva etmektedir.

BAŞLANGIÇ

Zahir ilimlerinin, mevzu genişliği itibariyle tasavvuf ilmine nisbeti, bir damlanın bir deryaya kıyası gibi olduğu, bazı tasavvuf büyüklerinin açıkladıkları hususlardandır. Zira, tasavvufun mevzuu, yerinde de bahs ve zikrolunacağı gibi, meal olarak, Allah'ın Zâtıdır. Öbür ilimlerin mevzuu, ne kadar geniş farzedilse de “mümkinât dairesi – olabilirler âleminden dışarı çıkamaz. “Vücup âlemi – olması gerekenler âlemi”ne nisbetle “imkân âlemi – olabilirler âlemi”nin ne olduğu, beyandan uzaktır. Şu halde, tasavvuf ilmi, zevkî ve vicdanî olduğundandır ki, şanına lâayık bir şekilde kalemlerin diliyle yazılması ve insanların diliyle ifadesi mümkün değildir. Bununla birlikte, bağılıları tarafından pek çok kitap ve risaleler telif ve tertip edilmek suretiyle, imkân nisbetinde izahına gayret sarfedilmiş, muazzam maksat ve meseleleri de onların sohbetleri esnasında beyan ve izah oluna gelmiştir.

Bu hususta, değişik derecelerde olan üstün tasavvuf adamlarının, çeşitli meşreplerde bulunan büyüklerin her biri, muhtelif suretlerde kendi mizaçlarına göre beyanlarda bulunmuşlardır. Bir kısmı, belki büyük bir kısmı, keşfe bağılı hakikatler ve ilhama dayalı incelikler üzerinde, zeyli uzun

meali bir, ibaresi değişik kitaplar yazmışlardır.

Şeyh-i Ekber, bu yolun öncüsüdür ki, rivayete göre, yazdıkları beşyüz kitaptan büyük kısmı bu mevzu üzerinedir. Bu cümleden olarak, “Fusûs-ül Hikem”, “El-Fütuhât’ul-Mekkiye”, “Et-Tedbîrât’ül-İlâhiyye”, “Et-Tenezzülât’ül-Muvassaliyye”, “El-îsrâ-u İlâ Makam’il-Esrâr”, “Minhâc’ül-Ve-sâil” “Kitab’ül-Azame”, “Kitab’ül-Beyân”, “Kitab’ül-Müsikke An Es’ilet’il-Hakim’it-Tirmizî”, “El-Müsâmerat” gibi kitapları, bu kutsî yolun hakikatlerini beyan mevzuundadır. Bu kısmın felsefeyle münasebeti vardır. Şu kadar ki, felsefe, yalnız akla tâbi olurken; bu kısım tasavvuf, şeriat ve selim akıl dairesinde, açık bir keşfe dayalı ve sıhhatli bir zevke mutabıktır.

Bu kitapların bir kısmı da, tasavvuf adamlarının derecelerini, keşif yoluyla mertebelerinin beyanını ve kerametlerini, doğum ve vefat tarihlerini, memleketlerini, İrşad havzalarını, kimlerle çağdaş bulduklarını, hayat tarzlarını, mübarek mezar ve merkadlerini ve buna benzer meşeleri ihtiva eden kitaplardır ki, bu adeta bir tasavvuf tarihi teşkil eden bir ilim koludur. “Tezkirat’ül-Evliyâ”, “Tabakât-ı Şa’râni”, “Nefehât-ül-Üns”, “Ravzat-i Riyâhin Fi’l Hikâyât’is-Sâlihîn” ve bunlar gibi... Bu kısım tasavvuf kitaplarının da tarihle münasebeti fazladır. Ancak bu kitaplar, Hadîs-i Şeriflerin an’aneleri gibi, güvenilir ve muteber rivayetçilerin rivayetlerine dayalı olmak zorundadır. Böyle olan kitapların her meselesinde, haber ve hadîs nakletmenin usûl ve an’anesine riayet olunmuştur.

Bu kitaplardan bir kısmı da, bu yola girme ve bu yola almanın edepleri hususundadır ki, üstün velilik makamlarına yükselmeye ve büyük insanların mertebelerine erişip, ilâhi yakınlık menzillerine ve “Seyr fîllâh – Allah’ta seyr”, “Seyr billah – Allah’ı seyr”, Seyr minallah – Allah’tan seyr”e ve diğer kulları irşada vesile olan faaliyetlere ve batını amellere aittir. Tasavvufun özü de budur. Havas ve avama faydalı ve mühim olan da bu kısımdır.

Bunun bir yönü de fıkıh kitaplarındaki ibadet kısımlarının dörtte bir kadarıyla münasebetlidir. Gazalî'nin "İhyâ"sı, Gavs-ı Azam'ın "Gunye"si, İmam Rabbânî'nin "Mektubât"ı ve diğer Ahmedî velilerin kitap ve risaleleri gibi... Bu fakir ve âciz de işbu risaleyi gösterdiğimiz bu üç kısım üzerine inşa etmeyi uygun görmüştür.

Bu kitapların bir bölümü de, velilerin kerametleri ve menkıbeleri, bazı hususî kişilerin faziletleri ve kemâlleri hakkında telif ve tertip olunmuş risalelerdir. Bu kısım risalelerin faydaları, zikri geçen kısımlara nazaran daha az olduğu ve hususiyle bu risaleler, ihlaslarında ifrata kaçanların şahsî fikirlerinden kaynaklanmış bulunduğu için, itibara değer görülmemiş ve bu yüzden de risalemiz, bunların muhteviyatının pek çoğundan uzak tutulmuştur. Bir kısmı da virdler ve zikirler, dualar, hizipler ve bir takım İsimlerin hususiyetlerine ait olup, ancak sahiplerine yararlı; mürid ve sâliklere faydası sınırlı, âdeta zahirî ibadetlerden kopmuş şahıslara mahsus olduğundan, risalemiz, bunu da içine almış değildir.

Diğer bir kısım ise, Allah dostlarının, büyüklerin sohbetleri ve teveccühleri esnasında sükût ettikleri ve murakebe-ye daldıkları zaman, İlâhi tecellî dairesinden yansıma ve dökülme yoluyla aldıkları ilimler ve İlâhi marifetlerdir ki, söz ve kalemle beyanı kabil olmadığından, ancak bu meşrep için, sır ve hakikatlere ulaştırıcı bir melekenin kazanılmasına hizmet edegelmiş bir haldir. Bu da ancak sahibine hüccet teşkil ettiğinden risalemiz bu bahsin de dışında kalmıştır.

Kırk seneyi aşkın bir zamandan beri, vakitlerimi tasavvuf ilminin nazarî ve amelî yönüyle meşgul olmaya tahsis etmiş olduğumdan, Allah'ın lûtfuyle, bu sır ve hakikatlere bir nisbet kazanmışımdır.

"- Allah'tan başka kimsede, hiç bir davranış ve kuvvet yoktur!"

TASAVVUF KELİMESİNİN DOĞUŞU VE İSİMLENDİRİLMESİ

“Safa” kelimesi, her lisanda övülen; ve zıddı olan “kedûret-bulanıklık” ise kınanan hâllerden sayılmıştır.

Rivayet edilmiştir ki, Allah’ın Resulü, mübarek peygamberlik simalarında açık bir hüznün ve değişiklik eseri olduğu halde, Sahabîler meclisini şereflendirmişler ve “Bu dünyanın safası gitti, kederi kaldı” buyurmuşlardır. Bu Hadîs-i Şerifte “tasavvuf, “süfî” ve “mutasavvıf kelimelerinin, “safvet”den geldiğine bir remz ve İşaret vardır. “Safv” kelimesinde “f” harfinin önce gelmesi, “sûfî” de ise sonra gelmiş olması, bu kelimelerin değişik köklerden geldiğini gösterirse de, tasavvuf kelimesinin çokça kullanılmasından, “f”nin ‘V’den önce söylenmesinin kelimeye hafiflik kazandırmak için olduğu, yani bir telaffuz galatı bulunduğu bazı tasavvuf kitaplarında zikredilmiştir. Hattâ, peygamberlerin “safvet”le vasıflanmış olmalarındandır ki, Kur’an’da ‘İstifa, Estafi, Yestafî, Mustafâ” kelimeleri, onların üstün hallerini beyânda zikredilmiştir. Demek oluyor ki, tasavvufî hakikatlerle vasıflanmak, topyekûn Resuller ve Nebiler boyunca görülmüş ve muteber olagelmıştır.

“Her nebinin zamanında, şeriatı yürürlükte olduğu, uygulandığı gibi, kendi manevî hallerinin üstün meziyetleriyle de donanmayı, ümmetinin seçkinlerine feyizleriyle ifade buyururlardı. Mânevi safvet, Risalet ve Nübüvvetle başlamıştır. Tasavvuf, şeriatların manevî kıymetlerini kazandırıcı ve onlara ulaşmayı kolaylaştırıcıdır.

Üstad Ebul Kasım dedi ki: “Bu taife İçin sūfî (sofi) tabiri, galip halde, çokça kullanılmış; ve filan kimse sūfîdir, falan cemaat sūfîyye ve mutasavvifedir, denilmiştir. Yoksa bu isim için, bu mânâda kullanılmasına dair Arapçada herhangi bir işaret, bir kıyas ve bir kelime türemesi sözkonusu değildir. Açık olan şey, bu ismin, yani sūfî isminin bu taifeye lakap olarak kullanılmasıdır.”

Bazıları, “kamîs” giyenden bahsedilirken, “tekammus” denildiği gibi, bu taife de “sof-yün” elbise giydiklerinden, onlardan bahsedilirken, “sofî” denildiği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Bu çevrenin, yalnızca sof elbise giymediği biliniyorsa da, bu sebebin ileri sürülmesi, hükmün çokluğa bina edilmiş olmasına göredir.

Şeyh Sühreverdi'nin “Avârifinde şöyle denilmiştir: “Bazıları “sûfî” kelimesinin, isim olarak kullanılmasındaki münasebeti tetkik ederken demişlerdir ki; kıymette en düşük ve tevazua en yakın bulunan ve çok zaman Peygamberlerin giydikleri sof elbiseler taşıdıklarından, onlara Arapça kıyasa bakmayarak, “sûfî” lâkabı verilmiştir.”

Gerçekten, Kâinatın Efendisi de, yetmiş kadar peygamberin sof giydiklerini haber vermişlerdir. İsa Peygamberin, softan elbise giydikleri malûmdur. Hasan Basri; “Ben, Bedir Eshâbı'ndan yetmiş kadarıyla görüşüm ki, hepsinin de elbisesi softandı.” demiştir. Ebu Hureyre ve Feddal bin Ubeyd, Bedir Sahabîlerini anlatırken, bütün elbiselerinin softan olduğunu söylemişlerdir.

Bazıları, nasıl “Kûfî”, Kûfe'ye mensup demekse, “sûfî” de “sûf'a mensuptur, demişlerdir. Sûf (sof), bir çeşit yünden mamul hırka demektir.

Bazıları ise, bu ismi ariflerin İlâhi Huzur'da “saf olmalarına nisbet etmişlerdir. Bunlar, mânâ bakımından tezlerinde doğruysalar da; lügat bakımından “sûfî”, “safa nisbet edilemez.

Bazıları da, “sûfi”yi Mescid-i Suffe'ye nisbet etmişlerse de nisbetin, kaideye aykırılığından dolayı bu görüş reddolunmuştur.

Hülâsa; “sûfî” kelimesi bir sebep ve münasebet aranmaksızın, kalp safâsına, gönlü, bütün yabancılardan arındırma ve İlâhi zikirle ruhu donatmaya malik olanlara isim olarak verilmiştir. Bu üstün taife ise, “ehemmi takdim” ölçüsüne riayetle, böyle

kıyas ve kelime iştikakîyle meşgul olmaktan kaçınmışlar ve kıymetli vakitlerini, pek az faydası olan bu gibi şeylerle zâyi etmemişlerdir.

TASAVVUFUN TARİFİ

Sufi taifesinin efendisi Cüneyd, buyurdular ki: “- Tasavvuf, Hakk’ın seni sende Öldürmesi ve kendisiyle diriltmesidir.”

Muhammed Bin Ali El-Kassab, tasavvufu; “- Keremli zamanda, keremli insanlardan, keremli topluluklar içinde beliren keremli ahlâk...” diye beyan etmiştir.

Cüneyd’e tasavvuf nedir, dîye sorulduğunda; “- Başkasına alâkasız kalarak Allah ile olmaktır.” Cevabını aldılar. Bundan maksat, “mâsiva-dış dün-ya”dan sevgi alâkasını kesip, ancak o alâkayı Allah’a hasretmektir.

Yine Cüneyd;

“-Tasavvuf, içtima ile zikir, istima (dinleme) ile vecd, İttiba ile ameldir.” Yani, toplulukla zikir, Kur’an dinlemekle vecd ve Peygambere uymakla amel etmektir.

Ruveym Bin Ahmed Bağdadî dedi ki:

“-Tasavvuf, yalnız Allah’a acz ve ihtiyaçla sığınmak, mahlûkatın ihtiyaçlarına koşmak, Şeriat yasakları dışında taarruz ve mücadeleyi terketmektir.”

Şiblî, tasavvufu; “her türlü endişe ve düşünceden uzak, Allah ile olmaktır” şeklinde tarif etmiştir.

Ebu Muhammed Cerirî, tasavvufun tarifinde dedi ki: “- Tasavvuf, her düşük ahlâktan çıkmak, her yüksek ahlâka ermek...”

Yine Cüneyd, başka bir yerde dedi ki: “-Tasavvuf, şeriat yasaklarına ve kötü ahlâka karşı sürekli mücâhededir.”

Maruf Kerhi:

“-Tasavvuf, sevgilinin kapısından kovulursa da orada yerleşmektir.”

Yine Maruf:

“-Tasavvuf uzaklığın kederinden sonra, yakınlığın safasıdır.”

Şiblî:

“-Sûfî, kalple halktan kopan ve sürekli Hakk'la olandır.”

Yine Şiblî:

“-Tasavvuf, yakıcı şimşek...”

Cerîri:

-Tasavvuf, hallerin murakabesi ve edep tavrı...”

Ebu Turâb:

“-Sûfî odur ki, hiç bir şeyden kederlenmez ve herşeyde safa bulur.”

Zünnun Mısrî:

“-Tasavvuf ehli, Allah'ı herşeye tercih eden, Allah'ın da onları her şeye tercih ettiği topluluk...”

Ebu Yakup:

“-Tasavvuf, öyle bir hâldir ki, bütün beşerî sıfatları yok eder.”

Ebu Hüseyin:

-Tasavvuf kalbe gelen nurların, İlâhî mânâların keyfiyetinden ibarettir; yoksa, Allah'ı anmanın kemmiyeti değil...”

Ebu Sehl Sa'lûki:

“-Tasavvuf, itirazdan vazgeçmektir. Yani, mukaddes Şeriat'in yasakladığı şeyler dışında itirazı terketmek...”

Bazıları da şöyle dediler:

“-Sûfî'nin hâli değişmez; değişse de kederlenmez.”

Hasılı, tasavvuf, beşerî sıfatlardan çıkıp; meleklik sıfatına bürünmeye ve İlâhi Ahlâk ile ahlâklanmaya hizmet eden bir hâldir.

TASAVVUFUN BAŞLANGIÇ VE DOĞUŞU

En üstün peygamberin saadet devirlerinde olduğu gibi, ondan sonra da İslâm'ın fazilet örneklerine, Peygambere arkadaşlık yapmalarından daha üstün bir fazilet olmadığından “Sahâbi” ismi verildi. Hemen onlardan sonra gelenlere “tabiin-uyanlar”, onları takip edenlere de “etba-ı tâbiîn-uyanlara uyanlar” denildi. İnsanlar arasında ihtilâflar başlayıp, ayrılıklar doğunca, dini mertebelerde de değişiklikler ve bozulmalar meydana geldi. Ümmetin seçkinlerinden, dini işlerde şiddet ve inayetleri olanlara “zühhâd ve ubbad – zühd ve kulluk gösterenler” isimleri verildi; ve böylece avamdan ayrılımları sağlandı. Daha sonra, bir takım bid'atler ve uydurmalar doğup fırkalar arasında ayrılıklar meydana çıkınca, her fırka kendi havassına (seçkinlerine) “zahid” ve “abid” dedi. “Fırka-i nâciye- Kurtuluş Fırkası”ndan olan Ehl-i Sünnet bağlılarından, kalplerini gaflet yollarından koruyan, nefslerini Allah ile hıfz edip murakebe edenlerin bu vasıflarına “tasavvuf ve kendilerine de “sûfî” denilerek, bununla diğerlerinden ayrıldılar.

Bu isimler, Hicretin İkinci Asrının sonlarına doğru kullanıldı. “Sûfî” denilenlerin ilki; “Ebu Haşim Sûfî”dir ve bu künyesiyle meşhurdur. Aslen Kûfe'li olup Şam'da irşâdla meşguldü.

Süfyân-ı Sevrî'nin de çağdaşı... Süfyân, Basra'da H. 161 senesinde vefat etmiştir, Süfyân dedi ki: “-Ebû Haşim Sûfî olmasaydı, ben İlâhî incelikleri öğrenemezdim. Onu görmeden, tasavvufun ne olduğunu da bilmiyordum.

Ebû Haşim'den önce, ümmette bazı büyükler vardıysa da O, kendi zamanında zühd ve Şer'î hassasiyetlerde, tevekkül ve muhabbet yolunda emsallerini aşmıştı. Ondan evvel kimseye "sufî" denilmemiştir. İlk tekke, Şam'da, Remle, denilen yerde onun için inşa edilmiştir.

Bu tekkenin yapıılışının sebebi şöyle rivayet olunuyor:

Emirlerden birisi avda iken, Ebû Hâşim'in gönül ehlinde bir kişiyle buluşup birbirlerinin ellerinden tutarak, derin bir sevgiyle görüşüp söyleştiklerini ve hemen oracıkta ellerinde bulunan yemeği birlikte yiyip' vedalaştıklarını görür. Onların, böylesine samimi bir muamele ve ülfet içinde olmaları, Emir'in hoşuna gider. Ebû Hâşim'e arkadaşının kim olduğunu sorar ve "bilmiyorum!" cevabını alır. "Nereli?" sorusuna da cevap aynıdır. Emir hayretler içinde, böyle ciddi olarak görüşüp sevişmelerinin sebebini sorunca: "Bu bizim meslek ve yolumuzdur, böylece emrolunmuşuz!" karşılığını alır. Bunun üzerine, Emir bir içtimâgâh'ın, yani kendilerinin buluşmalarına mahsus bir yerlerinin olup olmadığını sorar; buna da "Hayır!" cevabını alan Emir: "Öyleyse, size bir yer yaptırayım da orada toplanırsınız!" dedikten sonra, "Remle" denilen yerdeki "Hankâhı-tekkeyi" inşa ettirir.

İşte, gönül ve muhabbet ehline yapılan ilk tekke, bu bina olup ilk sûfî de bu zattır. O, bütün madde ve ruh ilimlerine vakıftı.

"Dağları iğne ile kazımak, kalplerden kibri kazımdan daha kolaydır." ifadesi, onun büyük sözlerinden... "Fayda vermeyen ilimden Allah'a sığınırım." sözünü de dilinden hiç düşürmezdi.

Tasavvuf ilmi, İslami faziletlerin Şer'i ilimler kısmına aittir. Tasavvuf ehlinin yolu, ötedenberi Sahabî ve Tâbîlerden olan ümmetin büyüklerinin nezdinde hak ve hidayet yoluydu. Bu bakımdan hidayet ehli, diğer Şeriat ehlinde fazla olarak, bir başka ilimle de imtiyaz kazandılar. Bu yüzden Şeriat ilmi iki kısım oldu: Bir kısmı; fakihler ve fetva ehline mahsus ilim

ki; ibadetler, âdetler ve muamelelerden olan umumi hükümlerdir. Diğer bir kısmı da, tasavvuf ehline mahsustur ve bu kısım ilim, nefs ile mücadele ve muhasebe esnasında, bu yolda, meydana gelen zevk ve vecd hallerinden, bir zevkten diğer bir zevke yükseliş keyfiyetinden ve bunlara dair aralarında dolaşan ıstılahların şerhi mevzuundaki kelâmdan ibarettir. Ne zaman, ilimler âlimlerin kafalarından, gönüllerinden satırlara aktarılarak fıkıh, usûl-i fıkıh, ilm-i kelâm, tefsir ve sair ilimler telif ve tertip olununca, bu yolun adamları da kendi yollarının edep ölçülerini kaleme alarak, eserler telif etmişlerdir.

Bazıları zühd ve takvaya; alacakları veya terkedecekleri şeyde Resul'e uymak yolunda nefs muhasebesine dair kitaplar yazmışlardır. Nitekim, Muhasibî, "Kitâb'ur-Riâye" adlı eserinde bu usûlü gözetmiştir.

Bazıları da tarikat edepleriyle, tarikat ehlinin zevk, vecd ve hallerine dair kitaplar yazmışlardır.

Nitekim, İmam Kuşeyrî "Risale"sini ve Sühreverdi "Avârif-ul Maârif"ini bu usûl üzerine kaleme almıştır.

İmam Gazali, "İhyâ-ı Ulûm"unda iki kısmı bir araya toplamış; kitabında zühd ve takva ve Peygambere tâbilik hükümlerini, sonra da tarikatın usûl ve adabını beyân etmiş, aralarında dolaşan usûl ve ıstılahları da şerh edip açıklığa kavuşturmuştur.

İşte bu beyanlara bağlı olarak, tasavvufun başlangıcı, nübüvvet ve risaletin başlangıcıdır. Tasavvuf, semavi şeriatlerin hakikatleriyle vasıflanmaktan doğmuştur. Şeriatlerden murad, semavi kitaplar ve İlâhî Emir ve Yasaklardır ki, tasavvuf, her zaman, itikat mevzuu hususları sabit olan şeriatlerin değişip yenilenmesiyle yenilenen amelî hususlarının da tatbikini ve kolaylıkla yerine gelmesini sağlayıcı bir vasıftan ve vesileden ibarettir.

Şu halde tasavvuf denilen sıfat, nübüvvet ve risaletle

beraberdır.

Hakikatlar denizi olan ve pek çok incelikleri kuşatan tasavvufun, büyük bir meselesini teşkil eden “Vahdet-i Vücut”, Buda ve diğer batıl mezhep adamlarının kendi akıl ve mezhepleri hükmünce bahsettikleri “Vahdet-i Vücut”tan meal itibarıyla büsbütün başkadır. Çünkü, tasavvufun “Vahdet-i Vücut”u zevki bir hâdise; diğeri ise, aklî vakıadır. Bunların arasındaki farkı, ona, tam mânâsı ve bütün incelikleriyle vâkıf olanlar ve ancak o üstün makama yükselme imtiyazını kazananlar bilir. Akıl ve zahir adamları, bu zevk yönünden mahrum ve mahcup oldukları için, yürüttükleri akla göre, bu iki görüş arasında bir münasebet bulurlar.

Gerçek Alim-SEYYİD ABDÜLHAKİM ARVASİ HAZRETLERİ

SEYYİD ABDÜLHAKİM ARVASİ HAZRETLERİ
GERÇEK ALİM...

Osmanlı'nın bize bıraktığı en büyük manevi ve kudsi miraslardan... Zahir ve batın ilimlerinde kamil ve dört mezhebin fıkıh bilgilerinde mahir büyük bir alimi ve ruh bilgilerinin mütehassısıdır. 1865'de (H.1281) Van vilayetinin Başkale şehrinde doğdu. 1943'de (H.1362) Ankara'da vefat etti. Kabirleri Ankara yakınındaki Bağlum'dadır.

Babası Seyyid Mustafa Efendi ve bütün dedeleri, zamanlarının alim ve fadılları idiler. İmam-ı Ali Rıza b. Musa Kazım soyundan olup seyyid oldukları, Irak'daki şer'i mahkeme defterlerinde yazılıdır. Arvasi ailesi altıyüz seneden beri ilim yaymakla ve en üstün insanlık meziyetlerinde numune olmakla tanınmış ve halk arasında ayrılıkları gidermekte,

milli birliđi sađlamakta devam edegelmişlerdir.

S. Abdülhakim Hazretleri, Seyyid Tâhâ-i Hakkâri'nin halifesi Seyyid Fehim-i Arvasi Hazretlerinden, zahiri ve batını ilimleri tamamlamış, H.1300 senesinde irşad icazetini almışlardır. Vücutça gayet mutedil ve kusursuzdu. Buğday tenliydi. Alnı geniş ve açıktı. Kaşları birer hilal gibi olup, kabarık ince ve ölçülüydü. Nur bakışlı gözleri iriceydi. Burnu ahenkli ve normalden büyükçeydi. Yüzü zayıfça olup sakalı sıkıydı. Bedeni iri yapılı olup, insana mutlak surette hürmet telkin edici bir vakar ve heybeti vardı.

Bakırköy, Kadıköy, Beyođlu'nda Ağa Cami'i Şerifleri kürsilerinde senelerce ilim neşretmiştir. Vefa lisesinde öğretmenlik yapmış, Sultan Selim Cami'i medresesinde tasavvuf müderrisi iken "Er-riyaz'üt Tesavvufiyye" kitabını yazmıştır. Tasavvuf hakkında risale büyüklüğünde birçok mektupları vardır. Mevlit okunmasının başlangıcı ve meşruiyeti hakkında bir risale, "Rabıta-yi Şerife" risalesi, "Sahabe-i Kiram" ve "Ecdad-ı Peygamber" risaleleri, İslam Hukuku, Keşkul ve Sefer-i Ahiret isimli eserleri, Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri pek kıymetlidir.

Abdülhakim Arvasi Hazretleri,1300 hicri sene başında icazet (diploma) aldı. 1914 (H.1332) Rusların Dođu Anadoluyu istilasından sonra, Recep ayında Başkale'den hicret ederek (H.1337) de İstanbul'a geldi. Eyyüb Sultan'da önce yazılı medreseye, sonra Gümüşsuyu tepesindeki Murteza Efendi tekkesine yerleşti ve Kaşgari Hanekahı meşihatına tayin oldu. Sultan Vahideddin tarafından, Medrese-i Mütehassisin denilen İslam üniversitesine ordinaryüs profesör olarak tayin oldu (8 Zilka'de 1919).

Sultan Vahdeddin'in ricası üzerine, İstiklal (Kurtuluş) Savaşı'nda Anadolu'da çarpışan Kuva-i Milliye'nin galip gelmesi için Anadolu'daki mücahitlere para ve mal ile yardım ettikleri gibi eli silah tutanları onlara katılım için teşvik ederek, bir çok katılıma vesile olmuşlardır.

Seyyid Abdulhakim Arvasi (ks), din bilgilerinde ve tasavvufun ince marifetlerinde derin bir derya idi. Kendilerine çözülemez sanılan sorular için gelinir, sohbetleri esnasında soruları sormaya gerek kalmadan cevaplarını alır, o bilgiyle doymuş olarak ayrılırlardı. Teveccühünü, sevgisini kazananlar sayısız kerametlerini görürlerdi. Çok mütevazi ve pek alçak gönüllü idi.

Abdülhakim Arvasi hazretleri siyasete hiç karışmamış, siyasi fırkalara bağlanmamıştır. Ayrıca, bölücülüğe de karşıydı. Talebeleri kendisine tekkelerin kapatılması ile ilgili olarak sorduklarında:

“Hükümet, tekkeleri değil, boş mekanları kapattı. Onlar kendi kendilerini çoktan kapatmışlardı” demiştir. Kanunlara uymakta çok titiz davranır, konuşmalarında da bunu tavsiye ederdi. Talebe ve sevenlerinden Necip Fazı Kısakürek gibi bir çok tanınmış sima vardır. Allah-u zülcelal, hayrından bizleri mahrum etmesin, sırlarını artırsın. (Amin)

Ahlakı ve Hali

Abdülhakim Efendinin yemesi, içmesi, yatması, kalkması, konuşması, susması, gülmesi, ağlaması hep İslamiyet'e ve Resulullah Efendimizin (sav) hâline uygundu. Onun yemesini gören sanki âdet yerini bulsun diye yiyor zannederdi. Az yer, lokmaları küçük alır ve yavaş yerdi.

Yakınları onu otuz senedir kaylule yaparken veya yatarken bir defa olsun sırt üstü veya sol tarafına dönüp yatmadığını söylemişlerdir. Hep sağ yanı üzerine yatar, sağ elinin içini sağ yanağı altına

koyar, öyle yatardı.

Her hâli istikamet üzere idi. “İstikamet, yani Allah-u Teâlâ'nın beğendiği doğru yol üzere olmak kerametin üstündedir” sözünü sık sık

tekrar ederdi.

Çok mütevazî, pek alçak gönüllü idi. Ben dediği hiç işitilmemişti. İslam âlimlerinin adı geçtiği zaman: “Bizler o büyüklerin yanında hazır olsak sorulmayız, gaib olsak aranmayız.” Ve, “Bizler o büyüklerin yazılarını anlayamayız. Ancak bereketlenmek için okuruz” buyururdu. Halbuki kendisi bu bilgilerin mütehassısı idi.

Kıymetli Sözlerinden Bazıları

Bir keresinde: “Son zamanlarda, tekkeler cahillerin eline düştü. Dinden, imandan haberi olmayanlara şeyh denildi. Din düşmanları da, bu şeyhlerin sözlerini, oyunlarını ele alarak dine hurafeler karışmıştır, dedi. Halbuki bozuk tasavvufçuların sözlerini, işlerini din sanmak, bunları tasavvuf büyükleri ile karıştırmak, çok yanlıştır. Dini bilmemek, anlamamaktır. Dinde söz sahibi olmak için, Ehl-i sünnet âlimlerini tanımak, o büyüklerin kitaplarını okuyup, iyi anlayabilmek ve bildiğini yapmak lazımdır. Böyle bir âlim bulunmazsa, din düşmanları, meydanı boş bulup, din adamı şekline girer. Vaazları ile kitapları ile gençlerin imanını çalarak millet ve memleketi felakete götürürler.”

“Temiz ve yeni elbise giyiniz. Gittiğiniz yerlerde, ahlakınızla, sözlerinizle, İslam’ın vekarını, kıymetini gösterdiğiniz gibi, giyiminizle de saygı ve ilgi toplayınız.”

“Allah-u teâlâ, her şeyi bir sebep altında yaratmaktadır. Bu sebeplere, iş yapabilecek tesir, kuvvet vermiştir. Bu kuvvetlere, tabiat kuvvetleri, fizik, kimya ve biyoloji kanunları diyoruz. Bir iş yapmamız, bir şeyi elde etmemiz için, bu işin sebeplerine yapışmamız lazımdır. Mesela buğday hasıl olması için, tarlayı sürmek, ekmek, ekini biçmek lazımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allah-u teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir. Allah-u teâlâ sevdiği insanlara iyilik, ikram olmak için ve azılı düşmanlarını aldatmak için bunlara, âdetini bozarak sebepsiz

şeyler yaratıyor.”

“Tek vakit namazımı kaçırmaktansa, bin kere ölmeyi tercih ederim.”

“Bizim meclisimizde bulunanlar, sükut içinde otursalar ve sükuttan başka bir şey görmeseler bile, din bahsinde âlim geçinenlerin hatalarını keşfederler, bir bir çıkarırlar.”

Talebelerinden

Talebelerinden Hafız Hüseyin Efendi anlatır: “Tahsilimi İstanbul’da yaptım. Arabi ve Farisi’yi iyi bilirdim. Her toplulukta söz sahibiydim. Bir gün beni Abdülhakim Arvasi Hz.ne götürdüler. Maksadım orada da söz sahibi olmaktı. Kendisine çok yakın bir sandalyeye oturdum. Sohbeteye başladım. Hemen sonra sandalyede oturmaktan haya edip, yere indim. Sohbeteye, hiç bilmediğim, duymadığım şeyleri anlatıyordum. Yakınında yere oturmaktan da haya edip biraz geri çekildim. Biraz daha biraz

daha derken nihayet kendimi kapının önünde buldum. Nerede ise kapıdan dışarı çıkacak hâle gelmiştim. Ben yıllarca şeyhlik postunda oturmuş, talebeleri olan biriydim. Seyyid Abdülhakimi görünce ancak talebe olacağımı anladım ve talebelerime:

‘Seyyid Abdülhakim Efendiyi görünce, tanıyınca şeyhliğin ne olduğunu anladım, eteğine yapışmaktan başka işim kalmadı’ dedim. O büyük zata talebe olmakla şerefledim.”

Necib Fazıl Kısakürek anlatır: “Sene 1941... Almanlar sınırımızda. Ben, bir gazetede çıkan yazılarımda da üstüne bastığım gibi, İkinci Dünya Harbine girmemizin bir an meselesi olduğuna kâniim. Bu meseleyi huzurlarında savunuyorum. Lütfen dinliyorlar. Etraflarında yakınlarından birkaç kişi ve avukat Mahmud Veziroğlu isminde kendisini sevenlerden bir zat... Harbe sürüklenmek mecburiyetimizi riyazi bir vâkıa hâlinde gösteriyor ve anlatıyorum. Sonuna kadar dinledikten sonra buyurdular ki: “Harbe girilmez. Yalnız, Birinci Cihan Harbinde

olduğu gibi pahalılık olmasa, vesika usulü çıkmasa (bari).” Buyurdukları gibi oldu. Harbe girmedik. Fakat pahalılık, vesika usulü milleti kavurdu. Mahmud Bey, bana bu kerameti sık sık tekrar eder

ve; “Müthiş, müthiş!.. herkes harbi beklerken; “Harbe girilmez” ve kimse vesika usulünü beklemezken “0 olacak” buyurmaları büyük keramet” derdi.

Bayezid Camiinde; Erzincan zelzele felaketinden bir hafta kadar önce: “Allah-u teâlâ, zinanın aşikâr olduğu yerlere zelzele ile ceza verir. Erzincan gibi” buyurmuşlar. Kimse o esnada bu manayı anlayamamış, ama bir hafta sonra, duyanlar bu büyük bir kerametti, anlayamadık demişlerdir.

Talebelerinden Tahir Efendi anlatır: “Kapalıçarşı’dan geçerken karşılırlarına tanıdıkları bir dükkancı çıktı. Adam hal hatır faslından sonra: “Efendim. Duâ edin de Allah-u teâlâ ümmet-i Muhammed’i kurtarsın.’ deyince, o da cevâben:

‘Siz bana o ümmeti gösterin. Ben de kurtulduđunu haber vereyim. Hani nerede o ümmet!’ buyurdu.”

Üstad Ve Efendi Hazretleri

Büyük bir buhran geçirdiği ve Abdülhakim Arvasi Hazretleri ile tanıştığı yıl olan 1934’ün adeta Necip Fazıl’ın hayatının birden bire bütünüyle değiştii bir milat olarak kabul edilir. Kanaatimce bu değişimden (1934) sonrasına vurgu yapılması, Necip Fazıl hakkında pek çok önemli gerçeğin gölgede kalmasına sebep olmuştur. Ne yazık ki Necip Fazıl hakkında yazılanların ekserisi bu eksendedir.

Romain Rolland, Tolstoy’un hayatını anlattığı eserinin

önsözünde 'Biz, bugünün eleştirmenleri gibi: "İki Tolstoy var, bunalımdan önceki ile bunalımdan sonraki: biri iyidir, öteki değildir", demiyorduk. Bizim için yalnız bir Tolstoy vardı, onu bütünüyle seviyorduk. Çünkü, böyle ruhlarda her şeyin tutarlı, her şeyin birbirine bağlı olduğunu seziyorduk' der.

Bence Necip Fazıl'ı anlatmak isteyen birisi de benzer ifadelere başvurmalıdır. Büyük bir buhran geçirdiği ve Abdülhakim Arvasi Hazretleri ile tanıştığı yıl olan 1934'ün adeta Necip Fazıl'ın hayatının birden bire bütünüyle değiştiği bir milat olarak kabul edilir. Kanaatimce bu değişimden (1934) sonrasına vurgu yapılması, Necip Fazıl hakkında pek çok önemli gerçeğin gölgede kalmasına sebep olmuştur. Ne yazık ki Necip Fazıl hakkında yazılanların ekserisi bu eksendedir. Bunda en önemli etkenlerden biri şüphesiz bizzat Necip Fazıl'ın hayatını bu tip bir tasnifle kaleme alışıdır. Tabii olarak onu anlatanlar da genelde bu yolu izlemiştir. Düşünülmesi gereken nokta şudur ki Necip Fazıl'ın bu dönemleri detaylı olarak ele aldığı eserlerinde dönemler arası ilişkiler yani çocukluğunun, ilk gençliğinin sonraki hayatına etkileri diğer bir ifade ile onun gün gün Arvasi Hazretlerinin kapısına gelmeye hazırlanışı çok iyi anlaşılırken hayatının özeti niteliğindeki yazılarda bu ayrıntılar gözden kaçır. Buna insanların Necip Fazıl gibi Müslümanların gönlünde taht kurmuş sembol bir ismi gençlik yıllarındaki bir takım uygunsuz davranışlarıyla anmak istememesi de eklenince iş gittikçe içinden çıkılmaz bir hal alır. Oysa yine gözden kaçır ki Necip Fazıl bizzat bu dönemleri bazı gerçeklerin iyice anlaşılması için üstünde durarak kaleme almıştır. "Çocukluğumda ve ilk gençliğimde, masal gibi bir rüya ikliminden topladığım karanlık ve karışık haberler ...(0 ve Ben)" diye tarif ettiği kendi gelişiminin ve ruh dünyasının daha iyi anlaşılması için başta "0 ve Ben", "Kafa Kağıdı" ve "Babıali" de kaleme aldığı bu dönemler aynı zamanda her insanın kendi iç dünyasını aydınlatmasında projektör vazifesi görecek önemli ayrıntılardır. Yoksa eserlerinin en dakik şeriat mihengine vurulmasını isteyen Necip Fazıl'ın bunları sırf kendini gençliğindeki

başarılarıyla övmek veya süfli şeylere dikkat çekmek için yazdığını düşünmek, en hafif ifadeyle onu hiç mi hiç anlamamaktır! “Kendimi fikirde, sanatta, şunda bunda, dünyanın en büyük adamı görmek, bilmek, göstermek, bildirmek isterdim; tek, 0 Kapı'nın köpeğine mahsus derece bilinsin diye... Sana ve senden, bağlı olduğum 0'na devretmek için... (0 ve Ben)” diyen biri başka türlü mütalaa edilebilir mi?

Aslında diğer bir husus da bence şudur ki Necip Fazıl'ın bu yıllarının ipuçları otobiyografilerinden çok sanat eserlerindedir. Mesela kendinden derin izler taşıyan hikâyelerindeki Hasta Kumarbaz bomboş bir insan değildir. 0 bir manevi arayışın, arayıp da bulamayışın, insandaki ruh düğümlerinin en mühim misallerindendir: “ Ben de, nefsin ne demek olduğunu kumardan öğrendim. Nefsim eli yanan bir çocuk gibi irademi kavurdu. Nasıl eli yanan çocuk, acısı dinsin diye elini soğuk suya daldırır da sudan çekince onun daha fazla ağrıdığını duyarsa, ben de kumarın soğuk suyunda ruh yanığımı bir an için dindirmekten ve neticede büsbütün kıvranmaktan başka bir şey yapamadım. Bu hareketim, susuzluğunu gidermek için gaz içen bir adamın işinden farksız oldu. İçtikçe su ihtiyacım arttı, arttıkça da gazdan başka içecek bir şey bulamadım. (Hasta Kumarbazın Notları, Hikâyelerim) “ Yirmi yaşında henüz İslamî aksiyon içinde bulunmadığı yıllarda” Yeryüzünde yalnız benim serseri/ Yeryüzünde yalnız ben derbederim./ Herkesin dünyada varsa bir yeri,/ Ben de bütün dünya benimdir derim. / Yıllarca gezdirdim hoyrat başımı,/ Aradım bir ömür, arkadaşımı./Ölsem dikecek yok mezar taşımı;/Halime ben bile hayret ederim. /Gönlüm ne dertlidir ne de bahtiyar;/Ne kendisine yar ne kimseye yar,/Bir rüya uğrunda ben diyar diyar,/ Gölgemin peşinde yürür giderim... (1924, Çile)” diye yazdığı “Serseri” şiirini Hekimoğlu İsmail'in “Serseri şiiri, İslam uğrunda başını koyanları tasvir eder2” diyerek taçlandırması da tesadüf değildir mutlaka!

Necip Fazıl mizacındaki pek çok hususiyetle çok genç yaşlardan itibaren kendisini ve çevresini sorgulamaya başlar. “Çocukken

gün bitti mi bir köşede ağlardım / Nihayet döne döne aynı noktaya vardım” , mısralarında Heybeli Ada’da okuduğu romanların tesiriyle ağlayan, konağın içinde sokak satıcılarının bağıışlarından bile derinden etkilenen bu hassas çocuğun içli dünyasının hisli kokusu tütecektir haliyle. Yine bir hastalık anında³ ermişlik vehimlerine kapılan bu çocuk, ‘daire’⁴ sabit fikriyle yaka paça olduğunda ise henüz Askeri Okula⁵ yeni başlamıştır. Zaten Necip Fazıl’ı, Necip Fazıl yapan onu diğerlerinden farklı kılan en önemli hususiyet bu olmuştur. Hatta bazen bu kendisini bile öyle rahatsız eder ki daha bu erken yaşlarda artık buna dayanamayacağını düşünür ve kendi kendine “Niçin semtine kimsenin uğramadığı muhaller peşinde koşuyorum da herkesin rahatça içinde barındığı bedahetler ve mümkünler dünyasına sığamıyorum? Â«Bu hezeyan!Â» de ve geç (Kafa Kâğıdı)” der. Oysa o zaman zaman herkes gibi görünse de aslında hiçbir zaman zamanın akışına kapılıp herkes gibi olamayacaktır. Tam tersine “Zeynep! Ben şehirleri, sokakları, kahveleri dolduran seri malı insanlardan değilim. Keşke onlardan olsaydım. Onlar sıhhatli, tabii, mükemmel mahlûklar. Benim en lazım tarafım sakat. Ben Allah’ın yalnız acı çeksin, yalnız kıvransın diye yarattığı bir aletim galiba. Kâinatı dolduran her şey, her hadise, her hareket, benim için bir işkence vesilesi. Bir türlü rolümü ve rahatımı bulamıyorum. Tabii zevkleriyle yaşayan hayvanlara bakıyorum da ne güzel, ne emniyetli bir vasıtanın öksüzü olduğumu anlıyorum. Ben, içindeki hayvanı ürkütmüş, incitmiş bir hastayım. (Bir Adam Yaratmak) “ diye haykırdığı “Bir Adam Yaratmak” adlı piyesinde, geçmişin elemelerini ve geleceğin endişelerini ruhunun en derinlerinde duyan insanın asla diğer canlılar gibi olamayacağını derin bir ironiyle en veciz şekilde dile getirecektir.

İlk şiir kitabı olan “Örümcek Ağı”na ismini veren şiir adeta onun ilk gençlik hafakanlarının portresidir. “Duvara, bir titiz örümcek gibi,/ İnce dertlerimle işledim bir ağ./ Ruhum gün doğunca sönecek gibi,/ Şimdiden ediyor hayata veda./ Kalbim, yırtılıyor her nefesinde,/ Kulağım, ruhumun kanat

sesinde;/Eserim duvarın bir köşesinde;/ Çıkamaz göğsümden başka bir seda...(1922) “ diye ruh yangınlarını yeni yeni dile getirmeye başlar. Baştan başa korku, vehim ve belli belirsiz bir hasret ve arayışla dolu, onu asıl ününe kavuşturan “Kaldırımlar” şiirinin dışında ayak seslerinin kara haber olup yaklaştığı sonra saadet olup uzaklaştığı “Ayak Sesleri” şiirinde, yağmurun kanını boğan bir iplik, teninde acısız yatan bir bıçak olduğu “Bu Yağmur” şiirinde, çırpınamadan birden bire gitmiş bir ölünün kendisine dönüştüğü “Ölünün Odası” şiirinde, aydınlığın bile onu boğmaya hazırlandığı “Aydınlık” şiirinde, mumu söndürünce ölümler içinde en yalnız ölünün karşısına dikildiği “Geceye Şiir” şiirinde, vapurun6 sularda kabrinin yolunu açtığı “İskele” şiirinde bu acı, korku ve metafizik sancuları belirgin bir şekilde kendini gösterir. Adeta bütün dünyası ölümlle çevrilir. İşte bu yıllarda onu bütün bu düşüncelerden kurtaran acılarını dindiren yegane ilaç kumardır ama nasıl bir ilaç: “Ben maddi ve manevi neyim varsa kumara, eczaneden ilaç alır gibi veriyorum... ..düşünmemenin, acıya battıkça daha fazla batmak ihtiyacının ilacı... Gittikçe daralan ve düğümlenen bir yol... Yangına, itfaiye hortumuyla su yerine gaz sıkır gibi bir şey... (“Hasta Kumarbazın Notları, Hikâyelerim). “Herkes benim kumarı kumar için oynadığımı sanıyor. Bir zamanlar o kadar bağlı olduğum sanat ve edebiyatı bunun için bıraktığımı sanıyorlar. Hâlbuki ben kumarı, düşünmemek için oynuyorum. Ruhuma üşüşen sabit fikirlerin, beyin zarımı yırtan vehimlerin biricik ilacı olarak onu buldum, der (Hasta Kumarbazın Ölümü, Hikâyelerim). Fakat bunun sadece bir aldanıştan, insanın kendi kendini aldatışından başka bir şey olmadığını da ondan iyi bilen yoktur: “Yalan söylüyorsun, sen bir yalancısın!... Sefil adetine bir özür tedarik etmek için el-aleme ruh inceliklerine dair masallar uyduruyorsun... Asıl yalanı da, sırrını güya kendine saklayarak nefsine söylüyorsun... Sabit fikirlerden kurtulmak için kumar oynuyorsun, öyle mi? Mutlak olanı arayan, aradıkça kaybeden, kaybettikçe bütün dayanaklarını yitiren, yitirdikçe cımbız cımbız lifleri sökülen beynini susturmak için, öyle mi? Aslında bu da bir yalan... Sen yalnız meçhulü kurcalamak şehveti

yüzünden kumara yakalandın. Sabit fikirlere gelince onların ateşine bir an için bir keçe atmışsın, ne çıkar. Kumar bitip keçe de tutuşunca, düşün halin ne olur? Emsalsiz bir sıhhat ve hastalık arası insanlara kurum satma! Kendi kendini aşmaya bak! (Babıâli)” Her soru, her vehim7 beyninde bir burgu açar, her düşünce ruhunu kanatır. Artık “Kaldırımlar Şairi” diye anılan genç şair ‘etten bir kalıp’la ‘ince bir ruh’ arasında bocalamaktadır. Ve nihayet tarif edilmez acılarla8 kıvrandığı günlerden bir gün bir vapura biner ve o vapurda hayatı boyunca bilerek ya da bilmeyerek aradığı o büyük zatın adresini alır. Artık o büyük zatla yani Abdülhakim Arvasi Hazretleri ile tanışacak ve o güne kadar masal gibi bir rüya âleminden topladığı karanlık ve karışık haberlerin aydınlık ve açık asılları ile karşılaşacaktır. Dügümler çözülecek, sorular cevaplanacaktır. Hayatındaki bu büyük inkılâbı Abdülhakim Arvasi Hazretlerine ithaf ettiği Tanrıkulu yazısıyla destanlaştır: “Dinmek bilmez bir ağrı çeken diş. Ne kibrit çöpünden imdat, ne berber kerpeteni, ne karanfil yağı, ne de eczacı güllacından...

İşte böyle! Bir zamanlar beynim Â«mutlak hakikatÂ» acılarına yataklık etti.

Ağrıyan akıl dişimdi.

...

Hayatımda öyle bir gün doğdu ki, kundaktan patiğe, emzikten kısa pantolona, oyuncaktan boyun bağına, karalama defterinden polis hafiyesi romanına, beş taştan iskambil kâğıdına ve ayva tüyünden kır saça kadar anne, baba, dadı/mektep, arkadaş, kitap, hoca, tabiat, şehir, cemiyet, kimden ne aldımsa hepsini geriye verdim? Ruhuma istifledikleri hazırlop dünya bir sarsılıştta yıkıldı gitti. Bilmem ki hiçbir fani, dünyaya gelmiş olmak adına bu kadar ağır bir borç senedi imzalamaya davet edilmiş midir?

Bir tohumu, cevherini bulmak için merkezine doğru, tabaka tabaka soyup hiçbir şey bulamamak, üstelik tohumun ezberine inanılmış hakikatini de kaybetmek gibi, her şeyin iç yüzünü

ararken her şeyi elden çıkarmayayım mı?

İmam-ı Gazali'nin midesine aylarca tek damla suyu bile kabul ettirmeyen ve Paskal'ın beyinde urların en müthişini kabartan kanlı fikir çilesinden payıma düşenleri anlatmağa kalkmayacağım. Dünyaya gelmiş olmakla adına benimki kadar ağır borç taahhüdüne sokulmuş olanlar bilirler ki, çoğu yeryüzüne alacak senetleriyle gelen insanlara bu bahiste anlatılabilecek şeyler pek az.

Ben yalnız doğrudan daha gerçek bir yalan, vakiyadan daha ölçülü masal, maddeden daha katı bir hayal anlatacağım:

Eşya ve hadiselerin aslını, özünü, cevherini araştırırken galiba öyle bir sırrı tırmıkladım ki bu sır şahlandı, şahlandı ve beni çarptı; rahat ve mesut insanın nezaret ufkunu kararttı ve artık hiçbir şeyi görmemek yerine ensemden bastırıp bana dipsiz bir kuyuda yokluğu göstermeğe kalktı.

Bu kuyuda, Â«öz ağzımdan kafatasımı kusarcasına9Â» Allah'ın gölgesini gördüm.

Maddenin mahpus olduğu kaba bir dört köşe içinde, bir takım eşya ve hadiseleri düzenleyip Allah'a yok diyenlere nisbet, ruhumda beşeri kanunların tezgâhı o türlü devrildi ki bu devrilişin altından yalnız mutlak hakikat doğrulabilirdi. Her şeyi o türlü kaybettim ki Allah'ı kazandım.

Bu destan 1939 yılında yazdığı ve en önemli şiiri kabul ettiği "Çile" şiirinde gerçek manasını bulur ve bu şiir, ilerde 'şiirlerimin eksiksiz kadrosu' diyerek sanat dünyasına armağan edeceği şiir kitabına hem isim hem de mana olarak asıl hüviyetini verir.

Necip Fazıl yaşadığı çağın buhranını şahsında billurlaştıran nadir insanlardandır. Bunda yetiştiği muhit, aldığı eğitim kadar hassas ruhunun ve keskin zekâsının rolü büyüktür. O bu donanımıyla çağının problemlerini en şiddetli şekilde özünde duymuş ve onlara çözüm aramıştır. Henüz kendisine yol

gösterecek bir rehber bulamadığı gençlik yıllarında bile, kurtarıcı çizgiyi tam olarak gösteremese de çağının insanlara sunduğu sahte haritaların çarpıklıklarını sezmiş ve hakikat yolunu aramıştır, bu yolda bin kez sürçse de düşse de... Bu yüzden Necip Fazıl'ın Abdülhakim Arvasi Hazretlerinin kapısına gelişine kadar yaşadıkları da en az sonrası kadar önemlidir. Necip Fazıl'ın bu yolculuğunun pek çok insana kendi yolculuğu hakkında pek çok sır vereceği şüphesizdir. Burada yazılanlar yalnızca o yolculuktaki birkaç durağa işaret. Yapılması gereken o büyük yazarı detaylıca okumak ve onun yolcuğuyla kendi yolculuğumuza ışık tutmaktır. Bir gün siz de Necip Fazıl'la o hayatınızın akışını değiştirecek vapura bindiğinizde o vapurun penceresinden bambaşka bir dünya seyredeceksiniz.

1R. Rolland: Tolstoy'un Yaşamı, Yapı Kredi Yayınları 1993, Çeviren: Tahsin Yücel

2Sevda Şiirler, Timaş Yayınları

3" Bir gün yine böyle bir hastalık deminde, gece yarısı hafif bir dalgınlıktan silkelenip doğrulunca kendimi öyle güçlü, hayalimi öyle berrak, hasselerimi öyle keskin, gökleri öyle açık ve mesafeleri öyle yakın hissettim ki -iyice hatırlıyorum- kendi kendime mırıldandım: Bu dünyada acaba, benden daha derin duyan ve düşünen ikinci bir kimse var mı diye? (Kafa Kağıdı)"

4" Her şey daire içinde, bir yuvarlakta mahpus... Dünya daire, başım daire, bileklerim daire... Dümdüz bir hat bile asgari belirtide bir genişlik göstermesi için uzatılmış, incelmış bir daire olmaya muhtaç... Her şey bükülmüş, kırılmış, yassılaştırılmış, köşelendirilmiş dairelerden oluşuyor. Ya bu dairenin dışına çıkmak nasıl mümkün? Boğuluyor fakat kimseye halimi açamıyorum. (Kafa Kâğıdı)"

5" İlk Metafizik arayıcılıklarım orda başladı. Madde ötesini düşünce ve bedahetler ilerisi eşyayı kurcalama, altında ne var diye tırmıklama gayreti. Sabit ve burgu burgu işleyici, sülük gibi yapışkan asla kovulmaz, atılmaz, sökülmez hayaller. (Kafa Kağıdı)"

6Eski İstanbullular vapura, vapor derdi.

7“Vehim ve şüphe! Beni ısırın vehim ve şüphe akrebini hiç bir insan gözü görmedi. Bakınız:– Sakın bu dünya, göze görünür ve görünmez her şeyiyle doğacak bir çocuğu kandırmak için, bütün insanların birlik olup uydurduğu müthiş bir yalan olmasın? Ve sakın o çocuk ben olmayayım? (0 ve Ben)”

8“Tam bir yıl süren uykusuzluk...

Lisanımla bildirmedığım halimi uzaktan görüp etrafımda pervane gibi dönen anneme diyorum ki:

Bir gece, bir gecelik tam uyku her şeyi düzeltecek ama nerde? Çalıştığım bankanın şubesini açmak için gittiğim Edirne’de, bir doktordan, tıbbın zavallı tıbbın son imkânını soruyorum: Sizin insanı uyutmaya, olmazsa bayıltmaya ve şuursuz bırakmaya mahsus bir ilacınız yok mu? Ne yapacaksınız diyor doktor, niçin?

Onu sormayın da var mı, yok mu, söyleyin!

Bana, önünde ölü kafası resmi bulunan ve Â«şu kadar dozdan fazlası için ölüm tehlikesiÂ» yazılı bir ilaç veriyor. Dozunu biraz kaçırdığım halde uyuyamıyorum; demirden bir el göz kapaklarımı aşağı çekerken, bir başka el bütün ruhumu yırtıyor ve ben yataktan fırladığım gibi kendimi Edirne’nin sokaklarına atıyorum. Sabaha kadar gezinti ve banka...(0 ve Ben)”

9“Efendi Hazretlerini tanıdıktan sonra ve bu halden evvel, kendimi muvazeneli sandığım demlerde gördüğüm başka bir rüya: Yalımıza giden iki taraflı ağaçlık yolda gece karanlığında yürürken ağızından balon gibi şeffaf bir şey çıkıyor. Küçük bir balon, ceviz büyüklüğünde, derken elma derken ayva... Nihayet kafa büyüklüğünde. Balonu iki avucumun içinde tutup bakıyorum. Dehşet! Kafatasım!... Kafamı da, içi boş bir zar, neredeyse patlayacak bir zar halinde ve yerinde hissediyorum... Aman!... Buhran gecesi olduğu gibi, bütün enerji mevcudumla, onu, kafatasımı yutuyor ve yerine iade ediyorum.(0 ve Ben)”

Bu yazı www.yagmurdergisi.com.tr adresinden alınmıştır. Ali Osman KURUN

Manzur-u Nazar_1 Piran_1 Kiram...”gözlemler”

Talebelerinden Hafız Hüseyin Efendi anlatır:

Tahsilimi İstanbul’da yaptım. Arabi ve Farisi’yi iyi bilirdim. Her toplulukta söz sahibiydim. Bir gün beni Abdülhakim Arvasi hazretlerine götürdüler. Maksadım orada da söz sahibi olmaktı. Kendisine çok yakın bir sandalyeye oturdum. Sohbeteye başladı. Hemen sonra sandalyede oturmaktan haya edip, yere indim. Sohbeteye, hiç bilmediğim, duymadığım şeyleri anlatıyordu. Yakınında yere oturmaktan da haya edip biraz geri çekildim. Biraz daha biraz daha derken nihayet kendimi kapının önünde buldum. Nerede ise kapıdan dışarı çıkacak hâle gelmiştim. Ben yıllarca şeyhlik postunda oturmuş talebeleri olan biriydim. Seyyid Abdülhakimi görünce ancak talebe olacağımı anladım ve talebelerime:

“Seyyid Abdülhakim Efendiyi görünce, tanıyınca şeyhliğin ne olduğunu anladım, eteğine yapışmaktan başka işim kalmadı” dedim. O büyük zata talebe olmakla şerefledim.

*

Otuz yıl boyunca yanından ayrılmayan yakını Şakir Efendi anlatır:

Bir sabah dergahın mescidinde namaz kılıyorduk. Efendi ile ikimizdik. Her zamanki gibi beni imam yaptılar. Mescidin giriş kısmı baştan başa camekân olduğundan girişteki sofa şeklinde oturma yerinden mescidin içi apaçık görülürdü. Biz namaza hazırlanırken zevcem de gelip sofa kısmında çaylarımızı hazırlamaya koyulmuştu. Namaz ve dua bitince, sofaya geçtik. Gördük ki semaverin etrafında iki çay bardağı yerine bir sürü bardak. Zevceme, bu kadar bardağa lüzum olmadığını söyleyip,

niçin ikiden çok bardak getirdin, deyince, Őu cevabı aldım: “Hayret! Arkanızda büyük bir cemaat vardı. Őimdi dağılmıŐ.”

*

Mülkiye me’zunu olup müfettiŐlikten tekâüde ayrıldıktan sonra HocapaŐa camiinde va’z veren Üsküdarlı Mustafa Barçın anlattı:

Ben yıllar önce evliyâ var mıdır, varsa acabâ kimdir? diye merak ederdim. Bir defasında İstanbul’a gelmiştim. Bir diŐçi ahabıma gittim. O da bana seni âlim bir zâta götüreyim mi? dedi. Gidelim dedim. Bâyezid camiine gittik. Seyyid Abdülhakîm efendinin va’zını dinledik. Çıktıktan sonra bu zât acaba nasıl birisidir diye merak edip Eyyüb’ün iki meŐhur hocasına gittim. Birincisine sordum. Biraz ilmi vardır dedi. İkincisine gittiğimde bu hocanın söylediğini de söyledim. İkinci hoca efendi “Onu söyleyen hocanın Seyyid Abdülhakîm efendinin topuğuna erişmesi için kırk ambar arpa yemesi lâzım” dedi ve

“Seyyid Abdülhakîm efendinin va’zını dinlerken, hârikulâde bir Şey görmediniz mi?” diye sordu. Ben de hayır dedim.

“O va’z vermeye başladığı zaman, önünde oturduğu pencerenin dışına iki güvercin gelir. Onun va’zını dinlerler. O va’zı bitirip de dua etmek için ellerini açtığı zaman, onlar da kanatlarını açarlar. O iki güvercin melektir” dedi.

*

Faruk Bey anlatır:

Bundan yıllarca evvel, oğlum Nevzad, o zamanlar oturduğumuz apartman katının balkonundan aşağıya, beton bir zemin üzerine düştü. Çocuğu koma hâlinde bir hastahaneye yetiŐtirdik. Ayıldı. Fakat akli melekelerini kaybetmiŐ haldeydi. İstanbul’a götürdük. Bütün mütehassıs sinir ve akıl doktorlarına gösterdik. Hemen hepsi ümit göremediklerini söylediler. Bir rum doktor erken bunama teşhisini koydu ve Őifası yok hükmünü bastı. Büluğ çağındaki çocuğumu, büyük amcası Abdülhakim Efendinin kollarına teslim ettim. Çocuk tekkede kırk gün kaldı. Bu müddet içinde, onu nazarlarından ayırmadılar.

Sadece; “Mahzunum, mahzunum!” diye içlenerek işi, Allah(c.c.)ü teâlâyâ havale ettiler. Kırk gün sonra Nevzad, hiç bir zaman sahip olmadığı maddi ve manevi bir sıhhate kavuştu. Hukuk Fakültesini bitirdi. Uzun yıllar DSİ’de avukatlık yaptı, oradan emekli oldu. Abdülhakim Efendi, biraderzadeleri olan Faruk Işık Efendiyi çok severdi. Birisini methetmek isteseydi; “Faruk hariç hepimizden iyidir” derdi. Kabri, Abdülhakim Arvasi’nin ayak ucundadır.

*

Talebelerinden İlyas Efendi anlatır:

Bir gün yaşlı bir kadın marangoz dükkanına gelip; “Bir odalı evim var. İkinci bir oda yaptırıyorum. Kiraya verip onunla geçineceğim. Bedelini kira parasından vermek üzere, bana bir kapı ve pencere yapar mısın?” dedi. Yarın gel, konuşuruz dedim. Maksadım, Seyyid Abdülhakim Efendi’ye gidip danışmaktı. İkinci vakti dergâhlarına gittim. Hâlimi sordular. “Müşteri geliyor mu?” dediler. “Geliyor” dedim. Fakat sormak için gittiğim kadını unutmuştum. “Sipariş veren oluyor mu?” dediler. “Bugün yok” dedim. “Kadın müşterileriniz oluyor mu?” buyurdular. Gene hatırlamadım. Bunun üzerine; “Bugün gelen kadının işini gör!” buyurdular. Ancak o zaman hatırlayabildim.

*

ABDÜLHAKİM ARVASİ HAZRETLERİ’NİN KAŞGARÎ DERGAHI’NDAKİ RAMAZAN AKŞAMLARI

A. Sırrı Arvas

Seyyid Abdülhakim Arvasi Hazretleri, 11 ayın sultanına Receb-i şeriften hazırlanırlardı.

Her ne kadar hilali gözleseler de mübarek ayın girdiğini kokusundan anlarırlardı. Ramazan ayını büyük bir fırsat bilir, direkler arasında vakit geçirenlere çok şaşarlardı. Hatta ona göre insanlar bir ay boyunca kalabalık yerlerden kaçmalı, fikrini zikrini bozmamalı, evlerinde oturup hûşu içinde dua ve zikir yapmalıydı.

0 günlerde Ziyaeddin Dağıstani Hazretleri'nin oğlu Fehmi Efendi, İstanbul müftüsü idi. Abdülhakim Efendi'ye saygısı ve muhabbeti pek ziyade idi. Vakit yaklaştı mı yardımcısı Kibar Şükrü Efendi'yi yollar, "Abdülhakim Arvasi Hazretleri Ramazan vaazı için hangi camiyi isterler, sor bakalım." derdi. Bu genellikle Sinanpaşa, Bayezid ya da Ağa Camii olur, sohbetinin müptelaları bu camilere koşarlardı. Dergahta top atılır atılmaz lokmalara saldırılmaz, önce cemaatle namaz kılınırdı. Bazen heyecanlı bir müezzin ya da şerefeye çıkan bir haylaz milletin orucunu battal eder, gün olur Ankara radyosundan okunan ezan İstanbul'daki şaşkınları ayaklandıırırdı. Elbette vakit namazın da şartıydı; ama namazı iade etmek zor değildi ki.

Mütevazı sofrası

Efendi hazretleri Server-i Kainat'a uymaya çok özen gösterir, "Ben kulum kullar gibi yerde yerim." hadis-i şerifini nakleder ve misafirlerini yer sofrasına buyur ederdi. İcabında masada da yerlerdi. Yemek ayrı ayrı kaplarda getirilir, misafirlere ikram edilirdi. Çatal, kaşık kullanırlar, başlarını örterlerdi. 0 zamanlar hurma zor ele geçerdi; ama bulunursa iftarı mutlaka hurma ile açarlar, olmazsa zeytin veya suyu seçerlerdi.

Sofrada ağır yemekler olmaz, çorba, et yemeği, pilav, börek tatlı gibi sıralamaya bakmaz misafire ne ikram edeceklerse hepsini tepsiye dizerlerdi. Yemek tek çeşit olur, ziyafeti otlu peynir ve balla zenginleştirirlerdi. Misafire kendine hazırladıklarından çıkarır, külfete girmezlerdi. Sofraları mütevazıydı, bazen yoğurdun üzerine iki kaşık şeker serper, tatlıya buyurun derlerdi. Tabakların mutlaka sünnetlenmesini ister, yoğurdu bitmiş kaseyi suyla çalkalayıp temizler, "Oh ayranımız da oldu." derlerdi. Yemek duası yapıldı mı toparlanır, ağzına bir iki tane tuz parçası atar sofradan kalkardı. Abdülhakim Efendi sigara içmez; ama tiryakileri de ezdirmezdi. Yemek sonrası bir süre dışarı çıkardı. 0 arada tiryakiler sigaralarını rahatça içerlerdi. 0 günlerde sofusu

geçinenler, tütün saran bir garibi yakaladılar mı azarlamaya başlar, adamı canından bezdirirlerdi. Öyle ya adamcağızı sigaraya müptela diye sohbetten mahrum bırakmaya değer miydi? Zaten dergahın devamlıları sayıyı azaltır, azaltır ve gün gelir hepten vazgeçerlerdi.

İlle namaz ille namaz

Elbette Kaşgari Mescidi'nde de teravih kılınır; ama tâdil-i erkâna çok dikkat ederlerdi. Rûku ve secdede rahat rahat üçer defa tesbih okuyacak kadar durur kaymede ve celsede (iki secde arasında ve rükudan sonra) vücudun sükuna ermesine özen gösterir, hatta bir salavat okuyacak kadar beklerlerdi.

Şafiiler çoğunlukta olduğu için teravihleri ikişer ikişer kılar, aralarda salavatlar okuyarak nefeslenirlerdi. Efendi Hazretleri namazı çok ciddiye alır "İlle namaz ille namaz" derlerdi.

Namazdan sonra Kaşgari Mescidi bahçesindeki yaşlı ağaca sırtlarını dayarlardı. O sırada semaverden fokurdayan çay akşama kadar çay içmeyen tiryakileri heyecanlandırırıldı. Misafirlere "bardaklarını kapatıncaya kadar" çay ikram edilirdi. Çayı, ince ve küçük cam bardakta gayet açık içerler ve acele etmezlerdi. Efendi Hazretleri, çayın dudak renginde, dudak yakacak kadar sıcak ve dudağına kadar dolu olmasına dikkat eder, bunu "lebrenk, lebriz, lebsuz" diye veciz bir şekilde ifade ederlerdi. Yaz akşamları dergâh bahçesindeki manolyanın altına oturur, bir lahza ışıl ışıl yanan Haliç'i seyreder, sonra püfür püfür esen rüzgârı dinlerlerdi. Bazen hiç konuşmadıkları olur, "Bizim sustuğumuzdan anlamayan konuştuğumuzdan ne anlarsın." derlerdi. Talebeleri o sükut anından fevkalade feyzlenirlerdi. Zaman zaman muhibleri, "ah birileri gelse de birkaç soru sorsa" diye içlerinden geçirirlerdi.

Ve bir gün Necip Fazıl, cevabı saatlerce sürecektir bir soru seçti. "İyi insan nasıl olur?" Aklından "Efendi Hazretleri

şöyle şöyle olur, böyle böyle olmaz diye anlatırlar, bize saatler süren bir sohbet çıkar” diye geçirdi. Ama cevap sadece iki kelimeydi: “Nasip meselesi!”

Hocam, hocamın hocası...

İşte o, şadırvan şakırtıları, takunya takırtıları, böcek cırıltıları ve semaver ıslığı eşliğinde dem tutan sohbet ele geçecek cinsten değildi. Sevenlerinin adeta içlerini okur, sohbetin seyri esnasında kafalarındaki problemleri çözerlerdi. Birini ikaz yerine ortaya konuşur, hatta mevzuu basitçe anlatarak bir menkıbe ile süslerlerdi. Üç kıssa, beş hadise derken konuya öyle bir düğüm atarlardı ki ciltlerce kitap okuyanların elde edemeyeceği incelikleri önlerine sererlerdi.

Methiye yağdıranlardan hazzetmez, her bahane ile hocalarından bahsederlerdi. Silsile-i aliyye büyüklerini andılar mı gözlerini yumarlar, ortalıkta ılıcık bir rüzgar eserdi. Sanki hocası Seyyid Fehim Hazretleri ve hocasının hocası Taha-i Hakkari Hazretleri de sohbette gibiydi.

Bu altın silsile Mevlana Halid-i Bağdadi, İmam-ı Rabbani ve Şah-ı Nakşibend gibi kolbaşlarından geçerek en son Sevr mağarasında Hazreti Ebubekir’e zikr öğreten Server-i Kainat’a (sas) giderdi.

‘Günahlarımı getirdim’

“İnsan ömrünün tek sermayesi, aciz olmasıdır. İnsan ahirete giderken ne malını, ne mülkünü, ne çoluk çocuğunu, hiçbir şeyini götürüyor. Sadece Allah için olan amellerini. Seyyid Taha-i Hakkari Hazretleri, mübarek hocam Seyyid Fehim Efendi’ye, “Bize ne getirdin?” deyince; “Size, sizde olmayan bir şey getirdim.” diye fısıldamış, “günahlarımı”.

İşte burada içli içli içini çeker “Sahi, biz Cenab-ı Hakk’a ne götüreceğiz?” derdi. Gençlere İslam büyüklerini çok sevmelerini öğütler, onların sevgisi ile dolan gönüllerin arınıp paklanacağını söylerlerdi. Abdülhakim Efendi

Hazretleri'nin talebelerinin hepsi de onun en çok kendisini sevdiğini zannederlerdi ki, bu onun kerametlerinden biriydi... Fakat bütün talebeleri, bir kişiyi çok sevdiklerinde hemfikirdirler; o da rahmetli Ziya Beyefendi'ydi. O kadar ki, iftarı gün aşırı dergâhta yapmalarını isterlerdi. İnsanlara sabrı tavsiye eder, "Allah-ü Teala iki amelin karşılığını bildirmemiştir. Bunlardan biri oruç, diğeri iftiraya uğradığı halde sabretmektir. Bu ikisine kat kat sevap verilecek." derlerdi.

Talebelerinden birisi edeb hakkında sorduğunda; "Edeb hudûda, sınırlara riâyet etmek onu taşmamaktır. En büyük edeb ise ilâhî hudûdu muhâfazadır, gözetmektir." buyurdu.

*